

Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі

IHR INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

28 червня 2021 р.
м. Дніпро, Україна

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Міжнародна
науково-практична
конференція

**Здобутки, реалії та
перспективи освіти
в сучасному світі**

Матеріали

28 червня 2021 р.

м. Дніпро

УДК 37

Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. 70 с.

У збірнику представлені тези доповідей, оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції “Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі”, яка була проведена Міжнародним гуманітарним дослідницьким центром.

Збірник розрахований на вчених, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, представників підприємницьких структур і широкий читацький загал.

Робочі мови конференції: українська, англійська та російська.

Видається в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та друкуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, географічних назв, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”, при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов’язковим.

**Research
Europe.org**

IHC INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

© Колектив авторів, 2021
© Міжнародний гуманітарний
дослідницький центр, 2021
© Research Europe, 2021

Офіційний сайт: researcheurope.org

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Коваленко О. М.

Ways of improving the system of pre-service teacher preparation to implement the principles of competency-based teaching.....7

Кравченко Т. В.

Форми залученості британських студентів до громадянської діяльності.....9

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Голуб Н. Б.

До проблеми впорядкування методів навчання української мови.....14

Фабрична Я. Г.

Практична підготовка магістрів перекладу.....16

СЕКЦІЯ 3. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ОСВІТІ

Сипчук Є. Ю.

Проектні технології як засіб формування пізнавальної діяльності учнів на уроках фізики.....18

Харченко В. М.

До питання попереднього аналізу PSVT/TR тестування учнів.....21

СЕКЦІЯ 4. СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Оксимець Т. В.

Необхідність прикладної спрямованості шкільного курсу математики.....24

Матвеева В. П.

Развитие системы среднего образования.....26

СЕКЦІЯ 5. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Бурак В. Г.

Імплементация дуальної освіти в процес професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.....28

СЕКЦІЯ 6. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Шкарлат Л. М.

Формування соціальної взаємодії у дітей з аутизмом.....31

Шуляк Л. М.

Особливості мовленнєвої діяльності дітей
з особливими освітніми потребами.....33

СЕКЦІЯ 7. ВИЩА ОСВІТА

Ганджук О. О.

Some tasks to improve future land manager’s annotating skills.....36

Єременко М. В.

Own future land managers’ opinion writing on modern English lessons.....38

Колпакова С. В.

Дистанційне навчання у сучасних реаліях.....40

Макаренко Є. В.

Some ways of future land manager’s foreign language studying motivation.....43

Пронь О. С.

Роль ознайомлюючого читання у вивченні англійської
мови майбутніми землевпорядниками.....45

Сільченко В. В.

The importance of English studying course for future land managers.....47

Степаненко Д. О.

Практика ознайомлення з “хибними друзями перекладача” на заняттях
з англійської мови за професійним землевпорядним спрямуванням.....49

Федоровська А. О.

Різновиди перевіряючих завдань на заняттях із англійської
мови за професійним землевпорядним спрямуванням.....51

Якушко К. Г.

Some last stages tasks for the future land managers’ English exam preparation.....52

СЕКЦІЯ 8. ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

Любченко Н. В.

Нарада без наради: нові виклики у менеджменті організацій.....54

СЕКЦІЯ 9. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

**Корягін В. М., Заверікін А. М., Гребінка Г. Я.,
Мельничук М. П., Заліско О. К., Смірнова Л. М.**

Система контролю в спортивних іграх.....57

**Корягін В. М., Зубрицький Я. Я., Оліярник В. І.,
Гавриленко М. М., Світлик В. В., Сербо Є. В.**

Характер фізіологічних зрушень в організмі
спортсменів у процесі змагальної діяльності.....59

СЕКЦІЯ 10. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Гуніна О. О.

Ліна Костенко і українська культура.....62

Кириленко К.

Основи української ментальності.....63

Кутішевська О.

Тема природи у творчості Лесі Українки.....65

Ярко М. І.

Епістемологічні пріоритети в освітній компоненті
сучасного систематичного музикознавства.....67

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Коваленко О. М.,

УДК 371.321

канд. пед. наук, провідний науковий
співробітник відділу профільної освіти,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

Коваленко О. М. Ways of improving the system of pre-service teacher preparation to implement the principles of competency-based teaching. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 7 – 8.

WAYS OF IMPROVING THE SYSTEM OF PRE-SERVICE TEACHER PREPARATION TO IMPLEMENT THE PRINCIPLES OF COMPETENCY-BASED TEACHING

At the current stage, educators are commencing to construct advanced competency-based learning models in which learners determinedly engage in their studies while acquiring the competencies and skills necessary to pursue their goals. This innovative educational paradigm is competency-based and learner-centred. It raises students to the high standards, gives targeted supports, and promotes constant development toward acknowledged results. Giving priority to competency, relevant scaffolding and resources, all students can advance.

A properly trained teacher is expected to be a major driver of an efficient competency education system, consequently, adequate preparation of the workforce is to be considered and planned.

It is essential to transform teacher preparation system to:

- enable teachers to get personalized experience in competency-based learning;
- consider international best practices in state-of-the-art approaches to learning, competency-based models, systems of evaluation and assessment and innovative instructional approaches to enhance learning activities;
- provide educators with essential skills to develop and implement learner-centred environments that respond to the needs and necessities of every individual.

A competency-based system of teacher preparation should enable to acquire and develop instructional competencies through pre-service training, earn credentials as a result of mastery of teaching competencies and gain access to relevant professional development to provide for sustained advance throughout their careers.

One of the prospective instruments for competency-based professional preparation is introduction of micro-credentials. Micro-credentials are defined as “processes and tools for assessing, recognizing and credentialing key competencies”

[1, p. 36]. Teachers can shape and combine micro-credentials, which evidence their educational and academic advancement and meet their needs.

Micro-credentials are marked by four key features [2]:

- competency-based, i. e. they imply that teachers to demonstrate their competence in teaching practice;
- personalized, that is educators pick micro-credentials basing on their own needs, learners’ interests, educational aims or instructional directions;
- on-demand, namely, teachers have a choice to acquire new competencies or receive recognition for existing ones through an online system;
- shareable: micro-credentials can be shared across social media, on blogs and résumés.

We believe that micro-credentials could be used to modify teachers’ professional learning and build capacity to transform learning environments to meet the needs of every student.

Another promising instrument for competency-based professional preparation is establishment of innovation zones. It is advisable to focus experience in personalized, competency-based teaching by creating innovation zones. This policy strategy shapes room for the development of the state-of-the-art training models by revealing state regulatory constraints, and searching for exemptions from unnecessary administrative regulations and provisions. Thus, innovation zones help support practitioners in the process of developing and implementing the competence-based teaching.

Summarizing the main points raised, it is expedient to point out that the process of transformation of the education workforce should start with setting teacher standards and competencies that coincide with academic standards and competencies, and which incorporate the professional skills that would be required as teachers shift to competency-based instruction. Consequently, pre-service preparation programs should be aligned with the aforementioned standards and competencies to ensure that future teachers start their career with a range of skills necessary to assist the learners and respond to the demands of next generation learning models. There is also a need to reconsider credentialing approaches to ensure they are in compliance with the new instructional competencies. Explicit teacher competencies, elaborated in co-operation with education stakeholders, are an efficient instrument to foster coherence in pre-service training, credentialing requirements, professional development and growth.

Список використаних джерел

1. Patrick, S., Worthen, M., Frost, D., & Truong, N. (2018). Current to Future State: Issues and Action Steps for State Policy to Support Personalized, Competency-Based Learning. *iNACOL*. Retrieved from <https://aurora-institute.org/wp-content/uploads/iNACOL-CurrentToFutureState.pdf>.

2. Digital Promise. (2018). *Educator Micro-Credentials*. Retrieved from <http://digitalpromise.org/initiative/educator-micro-credentials>.

Кравченко Т. В.,

УДК 32.019.5

викладач кафедри англійської

мови технічного спрямування № 1,

Національний технічний університет України “Київський

політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, м. Київ

Кравченко Т. В. *Форми залученості британських студентів до громадянської діяльності. Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 9 – 13.

ФОРМИ ЗАЛУЧЕНОСТІ БРИТАНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ДО ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Громадянське виховання є невід'ємною частиною життя як студентів, так і суспільства. Існує п'ять основних форм участі суспільства в рамках навчальної програми в Сполученому Королівстві: навчання навичкам надання послуг, навчання на базі суспільства, дослідження на базі суспільства, навчання на робочому місці та освіта в інтересах сталого розвитку. Слід підкреслити, що ці форми не можуть бути описані як дискретні, фіксовані, обмежені сутності; скоріше за все, вони глибокі, часом зміщуються, часом сходяться, перекриваються і охоплюють одна одного. Наприклад, посилаючись на участь студента в отриманні стипендії, Університет Варвика описує її як форму навчання на основі досліджень, які дозволяють студентам розвивати в своїх дослідженнях аспект громадянської відповідальності, що включає навчання навичкам надання послуг, а саме тому, чого студенти навчаються через діяльність, яка просуває соціальну справедливість (веб-сайт Університету Варвика).

Пошук ключових слів за цими різними рубриками дозволяє виявити різні, але пересічні форми взаємодії в рамках навчальної програми. Важливо підкреслити, що кожна з цих форм має безліч “облич”, як це було проілюстровано спостереженнями Кендалла (Kendall, 1990) про те, що існує 147 визначень “service learning” – терміну, який використовується головним чином в США. Наведемо деякі короткі визначення форм взаємодії навчання навичкам і надання послуг. Словник Whilst-Linguae повідомляє, що термін “service learning” продовжує залишатися популярним в США, відображаючи свою давню історію і інституційні коріння. З часом, використання цього словосполучення розширилося. Як зазначає (Annette, 2002), “service learning” є важливою формою навчання в системі вищої освіти в Сполучених Штатах і Об'єднаному Королівстві, а також, у більшій мірі, в університетах на міжнародному рівні. Навчання за фахом визначається як програма практичного навчання, в рамках якої студенти навчаються в партнерстві з місцевою громадою. Вона включає в себе роздуми про навчання, які дозволяють студентам розвивати основні навички та здібності, а також, більш глибоке почуття громадянської свідомості та активної громадянської позиції. Цей досвід повинен бути достатньо тривалим, щоб студенти могли в повній мірі скористатися ним. Крім того, вони повинні мати можливість мислити і пов'язувати

своє навчання з навчальною програмою коледжу (Annette, 2002; Bringle & Hatcher, 1995) визначають “service learning” як кредитовану освіту, досвід, в рамках якого студенти беруть участь в організованій діяльності по обслуговуванню, яка відповідає виявленим потребам конкретної громади (суспільства), і розмірковують про діяльність у сфері обслуговування у такому руслі, щоб отримати подальше розуміння змісту курсу, більш широке розуміння дисципліни і посилене відчуття громадянської відповідальності.

Велика кількість літератури, яка присвячена розвитку і впровадженню “service learning” у навчання (Келлог, 1999; Фурко & Холланд, 2004; Крамп, 2002; Говард, 2001; Карраслас-Хункал, 2009; Лоусон, 2002), інформує про можливість переходу від навчання до впровадження в дію своїх вмінь та навичок за фахом.

Навчання на рівні громад (суспільства). З точки зору суспільного навчання, існують два дуже різних тлумачення або орієнтації. Один із варіантів тлумачення стосується спільних зусиль студентів, університетів та громад, спрямованих на надання студентам можливостей бути залученими у діяльності і навчанні в громадах. Інші варіанти віддають перевагу наданню громадам (суспільству), які знаходяться поза університетом, можливостей для навчання та соціального розвитку в різних формальних і неформальних умовах. Говорячи про це, слід зазначити, що визначення “студент”, так само, як і “громад” – розмиті; дискусії про навчання за місцем роботи “work-based learning” освітлюють різні способи використання терміну “студент”. Діапазон діяльності коротко висвітлено у відповіді Холла (Холл, 1999) на запитання: "Що таке навчання на базі суспільства (громади)?" Вони посилаються на ліверпульську модель прикладних досліджень, яка є частиною більш широкого руху у Великобританії та інших країнах, що об'єднує ряд різних напрямків розвитку освіти: незалежне мислення, навчання на базі робочого місця, практичне навчання, розвиток особистісних і основних навичок, співпраця між університетами і громадами, навчання навичкам служіння і активна громадянська позиція. Варіант навчання на базі громади характеризується Мілліканом (2008) як залучення студентської спільноти до громади, яка включає в себе ряд якісних експериментальних общинних (суспільних) проектів, в яких студенти-випускники проходять частину свого навчання в рамках громади (суспільства). Такі проекти повинні забезпечувати можливості для розвитку їх навичок, застосування теорії на практиці, аналізу їх знань і здібностей, та внесення реального вкладу в діяльність їх громад (суспільства). Такі проекти також передбачають емоційний і інтерактивний підходи до навчання, в рамках якого студенти беруть участь в розробці своєї навчальної програми і заохочуються до того, щоб ставити під сумнів свої власні уявлення: про себе, про свою роль у світі, роль інших і громади (суспільства), до якої вони належать. Отже, все це включає в себе розвиток навичок і відповідних знань в цілях навчальної програми і відрізняється від звичайного, більш дидактичного підходу до навчання (Міллікан, 2008).

Принстонський університет називає свою "Ініціативу навчання на базі громади (суспільства)" збагачувальною курсовою роботою, що відбувається шляхом заохочення студентів до застосування аналітичних інструментів та знань, отриманих на заняттях,

у вирішенні нагальних питань, що стосуються місцевих громад (суспільства). Працюючи з викладачами та керівниками громад (суспільства), студенти розробляють дослідницькі проекти, збирають та аналізують данні та діляться своїми результатами та висновками з організаціями та установами, які потребують інформації, а також зі своїми професорами. Спільнота не тільки приносить користь, але й перед усім значно покращується розуміння студентів цього предмету (Веб-сайт "Ініціативи навчання на базі громади (суспільства)" в Принстонському університеті). Цей погляд на навчання на базі громади (суспільства) є майже синонімом досліджень на базі громади (суспільства).

Дослідження на базі громади (суспільства). Дослідження на базі громади (суспільства) передбачають співпрацю між дослідницькими проектами, спрямованими на задоволення визначених громадою потреб. Дослідження на базі громади відрізняється від традиційних академічних досліджень двома основними способами. Перший полягає в тому, що ці дослідження виконуються разом із членами самої громади, а не на основі громади. Замість того, щоб розглядати громади як “лабораторії”, а членів громади – як зручні “зразки”, як це характерно для звичайних досліджень, головним принципом цих досліджень є залучення членів громади на кожному етапі дослідницького процесу, починаючи від визначення питання дослідження до формулювання дій та пропозиції, що впливають із результатів дослідження. У деяких аспектах цей підхід відображає методологію деяких феміністичних досліджень (наприклад, Monk, 2003). На практиці та з різних причин фактична участь членів громади у дослідженні може бути дещо обмеженою. Однак метою дослідження на базі громади є реалізація проекту, який відповідає певним потребам громади, що визначається цією спільнотою, а не дослідником чи іншими “експертами” і в більш широкому масштабі демократизувати виробництво та контроль знань. Це досягається визнанням легітимності знань та світоглядних позицій людей, які потребують допомоги, та розподілом повноважень, де це можливо, на кожному етапі дослідницького процесу (Ansley & Gaventa, 1997; Stoecker & Bonacich, 1992). Другою суттєвою відмінністю між дослідженнями на базі громади (суспільства) з традиційними академічними дослідженнями є те, що чітка мета перших (насправді, основна мета проведення таких досліджень) полягає в тому, щоб якимось чином сприяти поліпшенню життя тих, хто живе в громаді (суспільстві) (Strand, 2000).

Навчання на основі праці. Навчання на основі праці посідає давнє і добре встановлене місце в рамках професійної освіти у вищих навчальних закладах, наприклад: викладання, медицина, соціальна робота та місцева політика. Навчання на основі праці охоплює набагато ширший спектр діяльності, пов’язаної з навчанням студентів на „робочому місці“, включаючи повний та заочний режими навчання, коли університет розміщує студентів на робочому місці для проектної роботи, яка інтегрована з наданням послуг на базі закладу. Драйвером для навчання на основі праці стали різні політичні ініціативи щодо розвитку глобальної економічної конкурентоспроможності Великої Британії (Leitch, 2006). Навчання на основі праці

характеризується як потужний засіб розвитку набуття навичок та можливостей дослідження вищого порядку, яких вимагає економіка Великобританії (Billett, 2008; Lester & Costley, 2010). Домінуючий дискурс про конкурентоспроможність та навички, необхідні роботодавцям, можуть затьмарити інші цінності навчання на основі праці, пов'язані із співпрацею та участю в громадських організаціях. Annette (2008) зазначає, що: “Важливою новою сферою розвитку у Великобританії стало те, як професійна освіта (бізнес, інженерія, медична освіта, викладацька освіта, тощо) почала вирішувати не лише етичні питання, а й громадянський професіоналізм, забезпечуючи навчальні та дослідницькі можливості для студентів у Великобританії для вирішення питань бідності, соціальної справедливості та глобального громадянства” (Annette, 2010).

Виступаючи напередодні конференції з питань залучення роботодавців, виконавчий директор Foundation Degrees Forward сказав: “Інститути повинні розглядати навчання на основі праці як інноваційну педагогіку, а не щось спільне з тренуванням чи досвідом роботи. Для багатьох це привабливий варіант, який сприяє різноманітності та розширеної участі у вищій освіті.

Longhurst (2009), Langworthy & Turner (2003) роблять висновок: “Концепція навчання на основі праці склалася на основі результатів, коли університети готували студентів до однієї роботи в одній галузі. Це навчання переросло в концепцію залучення до стипендії, коли студенти мають можливість взаємодіяти з громадою (суспільством) різними способами, таким чином, розвиваючи навички, які дозволять їм навчатися протягом усього життя та бути учасниками спільноти (суспільства) (“Освіта для сталого розвитку та глобальне громадянство”).

Існує значна кількість літератури про Освіту для сталого розвитку (ОСР) у вищій школі (Corcoran & Wals, 2004; Gough & Scott, 2007). ОСР може бути використана як всебічний інституційний контекст діяльності із залученням громади, яка часто пропагується під назвою “освіти з питань громадянства” (наприклад, Національна основа для більшої участі громадян, Міністерство юстиції Великобританії, 2009). Наприклад, Уельська асамблея сприяла освіті для сталого розвитку та глобальному громадянству шляхом навчання на базі вищої освіти в Уельсі на базі громади, зокрема підготовки вчителів.

Британська академія вищої освіти стверджує: “Наше бачення полягає в тому, що протягом наступних десяти років сектор вищої освіти буде визнаний як основний внесок у роботі з суспільством щодо досягнення стійкого розвитку завдяки навичкам та знанням, які засвоюють його випускники, їхніх досліджень та обмінів знаннями, участі у державній політиці, а також, завдяки власних стратегій та операцій. ОСР має наслідки щодо результатів навчання студентів, академічної якості випускників, педагогіки, залучення студентів, зв'язків із громадою (суспільством) та міждисциплінарності. Всі вони можуть бути забезпечені через залучення громади (суспільства) як форма експериментального навчання в реальному світі, яка має потенціал пов'язати “місцевий” із “глобальним”. Наприклад, модель університету Мельбурна вимагає від студентів бути добре поінформованими громадянами, здатними робити свій внесок у свої громади, де б вони не вирішили жити та працювати.

Список використаних джерел

1. Annette, J. (2002). Service learning in an international context. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 8(1), 83 – 93.
2. Annette, J. (2009). Active learning for active citizenship' Democratic citizenship and lifelong learning. *Education, Citizenship and Social Justice*, 4(2), 149 – 160.
3. Annette, J. (2010). The challenge of developing civic engagement in higher education in England. *British Journal of Educational Studies*, 58(4), 451 – 463.
4. Ansley, F., & Gaventa, J. (1997). Researching for democracy and democratizing research. *Change: The magazine of higher learning*, 29(1), 46 – 53.
5. Billett, S. (2008). Realising the educational worth of integrating work experiences in higher education. *E-Proceedings WACE Asia Pacific Conference* (pp. 41 – 55).
6. Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (1995). A service learning curriculum for faculty. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 112 – 122.
7. Corcoran, P. B., & Wals, A. E. J. (Eds). (2004). *Higher Education and the Challenge of Sustainability*. Kluwer Academic Publishers.
8. Furco, A., & Holland, B. (2004). Institutionalizing service-learning in higher education: Issues and strategies for chief academic officers. *Public work and the academy: An academic administrator's guide to civic engagement and service learning*, 23 – 39.
9. Kendall, J. C. (1990). *Combining Service and Learning. A Resource Book for Community and Public Service*. National Society for Internships and Experiential.
10. Langworthy, A. & Turner, T. (2003) Learning for the workplace and beyond: the challenge of university-community engagement. *Research and Development in Higher Education: Learning for an Unknown Future*, 26, 369 – 380.

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Голуб Н. Б.,

УДК 811.161.2

д-р пед. наук, професорка,
головна наукова співробітниця відділу
навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

Голуб Н. Б. До проблеми впорядкування методів навчання української мови. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 14 – 15.

ДО ПРОБЛЕМИ ВПОРЯДКУВАННЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Метод навчання як ключова категорія дидактики, важливий складник методики й дієвий механізм реалізації освітніх цілей постійно перебуває в полі зору дослідників. На думку О. Савченко, предметом обговорення “були й залишаються нині питання визначення функцій методів навчання, класифікації їх та умов оптимального застосування на різних рівнях освіти” [с. 262]. До названих вище проблем варто додати не завжди вмотивоване зростання кількості методів, що є відчутним бар’єром під час викладання шкільних методик у педагогічних вишах.

У процесі дослідження причин збільшення чисельності виявлено такі: наявність паралельних назв одного методу (“ажурна пилка” – “джигсоу”, діалог – “удвох”; “мікрофон” – “коло ідей”), називання методом прийому цього ж методу (ситуаційний метод – метод моделювання ситуацій; діалог – зміна співрозмовника; дискусія – “займи позицію”), виділення в загальний перелік методів одного з різновидів його (ґрунування – кластер, вебінг, ментальна карта, семантична карта).

Приваблива назва методу як відомий маркетинговий прийом зробила ведмежу послугу дидактиці: за рахунок цього термін сприймається не як наукова одиниця, а як елемент розваги.

За традиційного підходу автори посібників з методики чітко визначали перелік методів (їх було 5), окремо розглядали за різними типологічним ознаками види кожного методу. Наприклад, вправи, що і в компетентісно орієнтованих методиках не втрачають своєї актуальності, класифіковано за різними ознаками: за спрямуванням, за змістом мовного матеріалу, ступенем самостійності, метою, за формою, місцем виконання, функцією тощо. Учителі досі активно користуються типологією В. Онищука, згідно з якою вправи поділено на підготовчі, вступні, тренувальні й завершальні. Згодом завершальні вправи увиразнено контрольними і творчими. Роль типології тут очевидна: завдяки їй методи впорядковано й систематизовано, що дає змогу охопити їх, розібратися в особливостях і дидактичних можливостях, засвоїти для подальшого доцільного й правильного застосування в роботі.

Вітаючи зміни (й кількісні також), не можемо обійти проблему розосередження методів. Для навчання майбутніх учителів необхідна чітка систематизація ключових одиниць предметної методики. До уваги беремо також те, що кожен учитель потребує методичної літератури, за якою можна самостійно підвищувати свій фаховий рівень.

Брак сучасних типологій призводить до того, що фаворитами у діяльності вчителя стали так звані “інтерактивні вправи”, як-от: “Мікрофон”, “Акваріум”, “Шість капелюхів”, “Карусель”, “Незакінчені речення”, “Коло ідей” та багато інших. В умовах великих інформаційних можливостей учителі знаходять різні джерела, з яких черпають інформацію. Зокрема, й Вікіпедію, що орієнтує читача на таке визначення інтерактивної вправи: “це частина заняття (шкільного уроку), яка використовується з метою засвоєння вивченого матеріалу та досягнення певних результатів навчання учням” і подає перелік таких “вправ”: “Мікрофон”, “Незакінчені речення”, “Метод “Прес”, “Крісло автора”, “Акваріум”, “Ажурна пилка”, “Шість капелюхів”, “Два, чотири, всі разом”, “Карусель”, “Дебати”, “Коло ідей”, “Робота в парах”, “Робота в групах”, “Дискусія”. Тут же зазначено “регламент проведення вправ”, згідно з яким на виконання однієї “вправи” рекомендовано від 12-ти до 37-ти хвилин. Зокрема, для ефективності “Акваріума” необхідний час “від 15 до 40 хвилин” [с. 110], “Ажурної пилки” – “у межах одного уроку (45 хвилин)” [с. 74], “Дебатів у форматі Карла Поппера” – від 20-ти до 30-ти хвилин [с. 113], а для “Каруселі” – до 20 хвилин [с. 119 – 120].

Навіть у сучасного випускника педагогічного вишу може постати запитання: за якими ознаками все назване вище віднесено до вправ?

У матеріалах, розміщених на сайтах учителів, відділів освіти, методичних кабінетів, різноманітних освітніх платформах виявляємо “методи та форми роботи з технології критичного мислення”, “методика асоціативний куц”, “стратегія “Метод ПРЕС”, “стратегія “Продовж фразу” та ін.

Шлях будь-якої “новації” в методиці прокладено численними дослідженнями, навіть тими, що сягають у пору традиційного навчання, а коріння кожного “інноваційного”, “інтерактивного” чи “активного” методу проросло здебільшого із тих п’яти класичних методів. Наприклад, “сторітелінг” як оновлений метод розповіді названо сторітелінгом, словникову вправу – ґронуванням, творчу вправу – “Незакінченими реченнями”, вільний диктант.

Від початку 90-х років минулого століття особливо привабливими для вчителів стали вправи з “новими” назвами: “Вилучи зайве”, “Закінчи речення”, “Роз’єднай слова”, “Заверши фразу”, “Алфавіт”.

З метою розв’язання окреслених проблем вважаємо за доцільне зосередити зусилля дослідників на такому:

- укласти реєстр методів навчання;
- урахувавши причини критичної кількості методів, скоротити їхню чисельність;
- здійснити спробу впорядкування методів й систематизування їх;
- підготувати паспорти найефективніших методів в умовах сучасних підходів.

Список використаних джерел

1. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

Фабрична Я. Г.,

УДК 651.926.007

канд. пед. наук, доцент,

докторант кафедри методики викладання

іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

Фабрична Я. Г. Практична підготовка магістрів перекладу. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 16 – 17.

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ПЕРЕКЛАДУ

Якість професійної підготовки перекладачів визначається готовністю випускників по закінченню закладу вищої освіти стати конкурентоспроможними гравцями ринку перекладацьких послуг. Важливою передумовою працевлаштування випускників є практична підготовка, яка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня магістра перекладу.

Вивчення питань практичної підготовки перекладачів у різних країнах знайшло відображення у дослідженнях низки науковців. Зокрема, розглянуті особливості практичної підготовки майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії, Німеччини, США.

Аналіз освітніх програм магістрів перекладу, представлених на сайтах “Keystone MASTERSTUDIES”, “European Master’s in Translation”, офіційних веб-сайтах європейських університетів, показав, що практична підготовка студентів магістратури передбачає проведення практичних занять, майстер-класів, підготовку проєктів, проходження практики і відбувається з метою ознайомлення майбутніх перекладачів з реаліями перекладацької роботи шляхом їх залучення до участі у ній.

Практичні заняття з перекладу та перекладацькі майстер-класи проводяться із залученням професійних перекладачів, керівників перекладацьких проєктів, редакторів, представників професійних асоціацій, дослідників у галузі перекладознавства, випускників.

Проєктні методи навчання майбутніх перекладачів реалізується у форматах моделювання підприємницької діяльності перекладацької компанії та виконання реальних замовлень.

Моделювання умов діяльності перекладацької компанії впроваджується в межах закладу освіти, на міжуніверситетському та міжнародному рівнях. Студенти магістратури залучаються до підготовки проєктів, специфіка яких полягає у відтворенні реального перебігу професійної діяльності перекладачів через імітацію роботи перекладацької агенції.

Виконання студентами магістратури реальних перекладів, замовниками яких є підрозділи університету, органи місцевого самоврядування, заклади охорони здоров'я, поліція, суди, художні галереї, туристичні компанії, благодійні та волонтерські організації, забезпечує майбутнім перекладачам участь у реальних перекладацьких проєктах і відображає активну роль університетів у житті громад.

Перекладацька практика передбачає стажування студентів у перекладацьких компаніях як в межах країни так і за кордоном, під керівництвом незалежних перекладачів, відділах і центрах перекладів державних і недержавних установ, національних і міжнародних організацій. Базами практики для майбутніх перекладачів також є медійні компанії та корпорації, освітні і культурні установи країн, мова яких вивчається.

Важливими учасниками процесу практичної підготовки майбутніх перекладачів є професійні спілки й асоціації, які співпрацюють з університетами в організації та проведенні конференцій, круглих столів, семінарів, вебінарів, стажування, заходів, що сприяють дослідженням у галузі перекладознавства, професійному розвитку, розширенню ділових контактів. Студенти, які, як правило, під час навчання мають асоційоване або афілійоване членство, отримують допомогу щодо кар'єрного просування, включаючи консультації з питань написання резюме, його розміщення у соціальних мережах для пошуку і встановлення ділових контактів, проходження співбесіди з роботодавцем, отримання стипендій та грантів, пропозиції роботи на волонтерських засадах.

Між собою університети співпрацюють з метою вдосконалення навчальних планів і методів навчання. Для цього організуються зустрічі для обміну досвідом, відбувається робота над спільними проектами, впроваджуються програми академічної мобільності.

Отже, практична підготовка майбутніх перекладачів до активної ролі на ринку перекладів відбувається за рахунок тісної співпраці університетів з постачальниками перекладацьких послуг, замовниками перекладацьких послуг, випускниками, професійними асоціаціями й університетами країн, мова яких вивчається в межах освітньої програми.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні ефективності практичної підготовки магістрів з перекладу шляхом опитування усіх учасників цього аспекту освітньої діяльності щодо їхнього задоволення отриманими навчальними результатами та вивчення статистики працевлаштування випускників.

Список використаних джерел

1. Левицька Н. В. Особливості практичної підготовки та навчання за кордоном майбутніх перекладачів в університетах Німеччини. *Молодий вчений*. 2015. № 12 (27). Ч. 3. С. 140 – 144.
2. Сергєєва О. В. Практична підготовка перекладачів в університетах Великої Британії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_18.
3. Скиба К. М. Професійна підготовка перекладачів в системі вищої освіти США. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2015. № 3. С. 45 – 51.
4. Keystone MASTERSTUDIES. URL: <https://www.masterstudies.com/Masters-Degree/Translation/?page=4>.
5. List of EMT members 2019 – 2024. URL: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt/list-emt-members-2019-2024_en.

СЕКЦІЯ 3. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ОСВІТІ

Сипчук Є. Ю.,

УДК 372.853

вчитель фізики,

Комунальний заклад "Билбасівський опорний

заклад загальної середньої освіти I-III ступенів"

Краматорської районної ради", м. Слов'янськ

Сипчук Є. Ю. Проектні технології як засіб формування пізнавальної діяльності учнів на уроках фізики. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 18 – 21.

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

В сучасних умовах розвитку природничих дисциплін у закладах освіти проблема активізації пізнавальної діяльності учнів набуває особливого значення, у зв'язку з високими темпами розвитку та модернізації науки й техніки, потребою суспільства в людях освічених, здатних швидко орієнтуватися в проблемних ситуаціях та критично мислити. Розв'язання таких проблем стає можливим тільки в умовах активного навчання, яке стимулює розумову та пізнавальну діяльність учнів. Активне навчання, що здійснюється за допомогою ефективних методів, сприяє формуванню пізнавального інтересу до одержання знань і навчальної діяльності.

Важливе місце у розвитку фізичної освіти займають інноваційні технології навчання, серед яких провідну роль відіграють проектні технології навчання фізики. Сьогодні в Україні відбувається відродження впровадження та використання проектної технології в освітньому процесі. Проектна форма навчання використовується на окремих уроках, у роботі гуртка та запроваджується під час дистанційного навчання. Заняття в проектній формі вже не виключають систематичне та послідовне засвоєння знань, бо ця діяльність входить у зміст проекту. Актуальність проектної технології, як виду дослідницької діяльності школярів, пояснюється тим, що проектування в останній час перетворилось в найбільш розповсюджений вид інтелектуальної та розумової діяльності людини у всіх областях та галузях: в науці і техніці, економіці, в соціально-просвітницькій, виробничій та культурній тощо. Метод проектів виступає ефективним засобом формування та розвитку пізнавального інтересу учнів до навчального предмета.

Проектна технологія орієнтована на мотивацію дітей у створенні якісного інтелектуального продукту, а не тільки на просте вивчення конкретних тем та фізичних явищ. Під час роботи над проектом у дітей постає мета актуалізувати свою пошукову діяльність, здобути нові необхідні знання. Робота також не виключає спілкування дітей у групах та отримання порад вчителя, можливість виконувати індивідуально чи в групах пізнавальну, дослідницьку та інші види роботи.

Метод проєктів зародився у США в 20-х роках ХХ століття. Першим увів поняття “метод проєктів”, науково описав його та спробував класифікувати американський професор В. Кілпатрик. Він вважав проєктом будь-яку діяльність, що виконується “від всього серця”, з високим ступенем самостійності групою учнів, об’єднаних у певний момент спільним інтересом [2]. Інший засновник цього методу, американський учений Дж. Дьюї, пов’язував метод проєктів з доцільною практичною діяльністю учнів, що погоджується з їхнім особистим інтересом [3]. Сучасні підходи до проєктної технології знайшли своє відображення в роботах В. М. Шульгіна, А. Ф. Петровича, Л. С. Миловидова, М. В. Крупеніна, В. В. Ігнат’єва та ін.

Проєктна технологія – одна з інноваційних технологій навчання і виховання, яка забезпечує формування ключових компетентностей учнів. Робота над проєктом базується на особистісно зорієнтованому навчанні в процесі конкретної праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів та індивідуальних здібностей.

Методика організації проєктної [1; 4] та дослідницької діяльності учнів передбачає поетапність у діяльності вчителя й учня, а саме:

- 1) виявлення рівнів сформованості ключових компетентностей;
- 2) створення системи завдань для учнів, виконання яких забезпечить досягнення того чи іншого рівня;
- 3) визначення етапів діяльності вчителя фізики щодо вивчення теми курсу;
- 4) встановлення взаємозв’язку компетентностей з видами діяльності учнів і формами діагностики сформованості ключових компетентностей;
- 5) розробка рекомендацій по залученню учнів до різних форм проєктної та дослідницької діяльності.

Проєктна форма роботи має позитивні переваги:

- дозволяє вдосконалювати знання, вміння і навички учнів;
  - формує всі види компетентностей особистості учня – соціальну, полікультурну, пізнавальну, комунікативну та інформаційну, самоосвіту та саморозвиток;
  - має особистісно зорієнтовану спрямованість;
  - розвиває навички роботи в групі, учасники набувають комунікативних умінь, працюючи в різних групах;
  - розвиває навички поведінки в суспільстві під час розв’язання проблемних питань, допомагає приймати рішення;
  - вчить знаходити та аналізувати інформацію, порівнювати факти та аргументувати свою думку;
  - вчить користуватися набутими знаннями для вирішення пізнавальних і практичних завдань;
  - розвиває дослідницькі вміння (вміння виявляти проблеми, збору інформації, спостереження, проведення експерименту, аналізу, побудови гіпотез, узагальнення) тощо.
- Існує багато підходів до класифікації проєктів, серед яких можна виділити наступні:
- творчі (учасники орієнтуються на кінцевий результат);
  - ігрові (учасники обирають ролі відповідно до змісту проєкту);

- інформаційні (базуються на збиранні інформації про який-небудь предмет або об’єкт, ознайомлення учасників з інформацією, її аналіз та узагальнення фактів);
- практико-орієнтовані (учасники заздалегідь планують результат і складають чіткий сценарій своїх дій);
- дослідницькі (мають конкретно визначену мету, актуальність та предмет дослідження).

Проектна діяльність формує в учнів відповідальність, навички співробітництва та взаємодії у групі, дослідницькі, презентаційні, оціночні знання та навички. Необхідно зауважити, що дана діяльність базується на певних етапах, адже проєкт – це “шість П”, зокрема:

- постановка проблеми (пояснення сутності поняття “проєкт” та “проєктної діяльності”, обговорення проблем, які необхідно дослідити);
- проєктування або планування діяльності, вибір форм результуючого продукту (поділ класу на групи та обговорення типу діяльності учнів кожної дослідницької групи; обговорення тем для дослідження кожної групи; вибір тем проєктів та їх мотивування);
- пошук інформації: збір, структурування (створення логічного ланцюжка можливостей дослідження теми; показ учням, як можна дослідити будь-яку тему; обговорення джерел інформації);
- продукт дослідження (вибір доповідачів, розробка тез доповіді для майбутньої презентації результатів проєкту);
- презентація;
- портфоліо, а також самооцінка та самоаналіз, рефлексія [5].

Ефективність та результативність розробленого проєкту оцінюється за такими критеріями:

1. За змістом: оцінювання результатів знань та умінь для наукового обґрунтування отриманих результатів з досліджуваної теми.
2. Співпраця: робота в групі, правильний розподіл обов’язків та внесок кожного у кінцевий результат проєкту.
3. Презентація проєкту: правильна інтеграція тексту, графіків та основного змісту проєкту.

Необхідно пам’ятати, що під час використання проєктної технології, важливе значення має чіткий кінцевий продукт роботи учнів. Робота потребує активної практичної діяльності, наукового підходу до отриманої інформації, чіткого дотримання всіх вимог та етапів, але у групі повинна панувати науково-пошукова атмосфера, яка накопичує різні варіанти вирішення даної проблеми.

Висновки. Отже, використання проєктної технології дає можливість формувати уміння та навички учасників, спонукає до зовнішньої та внутрішньої діяльності, дає можливість творчо використовувати отримані знання на практиці. При цьому активізується навчальна діяльність школярів, залучення їх до самостійної, пізнавальної роботи, урізноманітнюється викладення навчального матеріалу, створюється ситуації для самоперевірки та самоконтролю.

Список використаних джерел

1. Головка М. В. Організація проектної діяльності учнів гімназії засобами сучасного підручника фізики. *Проблеми сучасного підручника* : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 32 – 34.
2. Гусева О. Проект як чинник творення життєтворчості. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2005. № 5 – 6. С. 69.
3. Драган О. Проектна технологія у навчально-виховному процесі еколого-натуралістичного центру. *Рідна школа*. 2006. № 8. С. 27.
4. Ляшко В. П. Навчальний проект як засіб формування предметної й ключових компетентностей учнів у процесі навчання фізики. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна*. Кам'янець-Подільський, 2017. Вип. 23. С. 22 – 25.
5. Програма Intel “Навчання для майбутнього”. URL: <http://www.iteach.com.ua>.

Харченко В. М.,
старший викладач,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя, м. Ніжин

УДК 373.1

Харченко В. М. До питання попереднього аналізу PSVT/TR тестування учнів. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 21 – 23.

ДО ПИТАННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО АНАЛІЗУ PSVT/TR ТЕСТУВАННЯ УЧНІВ

Рівень просторового мислення учнів відіграє важливу роль у підготовці науково-технічних працівників. Згідно з дослідженням [5, с. 6] стверджується, що просторове мислення є суттєвою компонентою в підготовці інженерів, архітекторів, будівельників та інших спеціальностей. Згідно з [9, с. 612], нехтування вимірюванням просторових здібностей приводить до втрат потенціалу в художніх, технічних та наукових галузях. В останній час все більше набуває популярності STEM-освіта. На важливість навичок просторового мислення у сферах, що асоціюються зі STEM, вказували J. Wai, D. Lubinski та C. P. Venbow [10]. У дослідженні D. Uttal та C. Cohen [9, с. 168] наголошують на тому, що рівень просторового мислення учнів або сприятиме, або ж гальмуватиме навчання в областях STEM.

У [7] наголошується на взаємозв'язку між рівнем просторового мислення учнів та досягненнями у вивченні геометрії. Для своєчасного реагування на проблеми, які виникають в учнів під час навчання геометрії, потрібно дати вчителю інструмент з допомогою якого досить швидко й легко можна буде визначити рівень просторового мислення. Такий інструмент був запропонований школою

І. С. Якиманської [5; 6]. Проблемам вивчення рівня просторового мислення учнів присвячені дослідження [1 – 4]. Зокрема, в [1] розглядався паперовий варіант тестів та індивідуальна робота з учнем. На дослідження одного учня витрачалося трохи більше 30 хв. Для полегшення проведення тестування, на основі даної методики, нами було запропоновано використовувати комп'ютерну програму PROTEST [2] та LMS Moodle [3; 4]. Результати дистанційного тестування рівня просторового мислення були обговорені в [3], а порівняння дистанційного та аудиторного тестування в [4].

Найгірші результати у цих тестуваннях стосувалися субтесту на повороти геометричних фігур. Зокрема, частина ліцеїстів гуманітарних класів, які аудиторно проходили тест, призналися, що при виконанні поворотів частково угадували варіанти правильних відповідей. Щоб точніше визначити вміння здійснювати мисленні повороти образів просторових геометричних фігур, у 2019 – 2020 рр. було проведено аудиторне тестування PSVT/TR 92 учнів ліцею за допомогою LMS Moodle. Серед учнів, які проходили тестування, було 51 учень математичного напрямку підготовки та 41 учень філологічного напрямку. У тесті пропонувалося 30 завдань, у яких просторову геометричну фігуру слід було повернути навколо осей Ox , Oy чи Oz . У переважній більшості завдань слід такі повороти скомбінувати. Завдання тестування взято із дослідження [8, с. 65-80]. Зразок завдань показано на скріншоті 1. На тестування давалося 60 хвилин, проте лише 10 учнів використали більше 50 хвилин, а одна з них годину. Із цих 92 учнів, лише двоє показали відмінний результат 28 і 27 правильних відповідей із 30. Що цікаво, що учень, отримавши 28 правильних відповідей, витратив 28 хв. 35 с., а учениця, яка отримала 27 правильних відповідей, 57 хв. 32 с. У цілому задовільний результат показали лише 32 учні із 92, причому 8 із них навчалося у філологічних класах. Практично всі учні виконали перший, простий тип завдань.

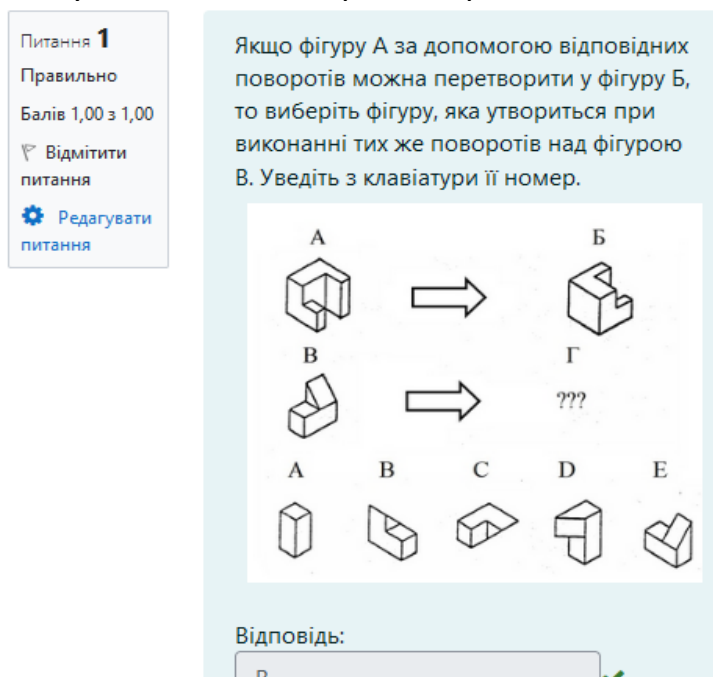

Рис. 1. Зразок завдань PSVT/TR тестування

Аналізуючи результати PSVT/TR тестування можна виділити наступне:

1. Результати тестування в основному корелюються із оцінками з геометрії.
2. У цілому, юнаки і дівчата були однаково успішними при виконанні даного тесту (16 проти 16 тих, хто задовільно справився із тестуванням).
3. Учні, які гірше справилися із завданням, переважно менше часу затратили на тест (від 8 хв до 24 хв 10 с).
4. Дані результати і аналіз завдань з шкільного курсу геометрії дають підстави стверджувати, що кількість завдань на повороти та рух в просторі дуже мала.

Список використаних джерел

1. Харченко В. М. Розвиток високого рівня просторового мислення як фактор їх успішної творчості. *Сучасні проблеми організації науково-технічної творчості учнівської молоді* : тези доп. ІІ республ. наук.-практ. конф. (Ніжин, 27 – 30 жовтня 1992 р). Ніжин, 1992. С. 12.
2. Харченко В. М. До питання визначення рівня просторового мислення учнів при вивченні геометрії. *Формування інтелектуальних умінь учнів в процесі вивчення математики та інформатики* : тези доп. міжвузівської наук.-практ. конф. (Суми, 13 – 14 квітня 1995 р). Суми, 1995. С. 150 – 152.
3. Харченко В. М. До питання впливу системи задач на процес створення просторового образу в учнів 7 – 9 класів при вивченні планіметрії. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2017. Вип. 4 (14). С. 309 – 312.
4. Харченко В. М. До питання STEM та просторового мислення учнів. *Сучасний рух науки* : тези доп. VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Дніпро, 6 – 7 червня 2019 р). Дніпро, 2019. С. 1737 – 1742.
5. Якиманская И. С. Развитие пространственного мышления школьников. Москва : Педагогика, 1980. 240 с.
6. Якиманская И. С., Зархин В. Г., Кадаяс Х. М. Тест пространственного мышления: опыт разработки и применения. *Вопросы психологии*. 1991. № 1. С. 128 – 134.
7. Clements, D. H., & Battista, M. T. (1992). Geometry and spatial reasoning. *Handbook of research on mathematics teaching and learning*, 420 – 464.
8. Koch, D. S. (2006). *The effects of solid modeling and visualization on technical problem solving* [Doctoral dissertation, Virginia Tech]. VTechWorks. <https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/27799/KochDissertation.pdf>.
9. Shea, D. L., Lubinski, D., & Benbow, C. P. (2001). Importance of assessing spatial ability in intellectually talented young adolescents: A 20-year longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 93(3), 604 – 614.
10. Uttal, D. H., & Cohen, C. A. (2012). Spatial thinking and STEM education: When, why, and how? In *Psychology of learning and motivation* (Vol. 57, pp. 147 – 181). Academic Press.
11. Wai, J., Lubinski, D., & Benbow, C. P. (2009). Spatial ability for STEM domains: Aligning over 50 years of cumulative psychological knowledge solidifies its importance. *Journal of educational psychology*, 101(4), 817 – 835.

СЕКЦІЯ 4. СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Оксимець Т. В.,
здобувач вищої освіти,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя, м. Ніжин

УДК 372.851

Оксимець Т. В. Необхідність прикладної спрямованості шкільного курсу математики. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 24 – 25.

НЕОБХІДНІСТЬ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ МАТЕМАТИКИ

Якість навчання має відповідати як державним стандартам освіти, що встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої підготовки, так і вимогам реального життя. Здатність учнів застосовувати знання в конкретних життєвих ситуаціях не з'являється стихійно, вона формується під час навчання в процесі реалізації прикладної спрямованості шкільного курсу математики. Прикладне спрямування передбачає, що учні зможуть математично досліджувати реальні явища, скласти їх математичні моделі, аналізувати й досліджувати їх та зіставляти результати з реальними обставинами. І, перш за все, задачі прикладного спрямування мають дуже важливе значення для мотивації учнів до вивчення математики, оскільки вони будуть наочно бачити необхідність і значення застосування математичних знань у різноманітних сферах діяльності, її користі у сучасному житті.

У методичній літературі наведено різні означення прикладних задач. Дехто з учених прикладною називає задачу, що потребує перекладу на математичну мову, а інші вважають, що прикладна задача має походити з практики. Часто вчені прикладними називають задачі, що виникають за межами математики, але розв'язування яких потребує застосування математичного апарату. Прикладні задачі – це задачі, зміст яких розкриває застосування математики у суміжних дисциплінах, вони використовуються в технології та економіці сучасного виробництва тощо. У цих задачах задаються реальні умови та розглядаються реальні ситуації, що відбуваються на практиці. Прикладною задачею практичного характеру називають задачу, розв'язування якої передбачає використання реального предмета (моделі), потребує проведення експерименту, відповідних вимірювань тощо. Виокремлюють учені й прикладну задачу теоретичного характеру, якщо вона не пов'язана з роботою із реальним об'єктом або його моделлю [1]. Усі типи задач практичного спрямування вкрай важливі у навчальному процесі і мають бути застосованими при вивченні школярами курсу математики [2].

Ми упевнені, задачі повинні мати реальний практичний зміст, що забезпечують ілюстрацію практичної цінності і значущості набутих математичних знань. Наприклад, учням необхідно показати, що життєві ситуації слугують об'єктами математичного моделювання і математичне моделювання є чудовим інструментом наукових досліджень різноманітних процесів. Зауважимо, що уроки, пов'язані з практичним змістом математики і моделюванням певних ситуацій, можливо проводити в ігровій формі, використовуючи різноманітні сценарії та історичні відомості, описані в роботах учених-практиків [3; 4]. На нашу думку, найбільше можливостей моделювати реальні процеси вчитель математики має при вивченні теми “Диференціальні рівняння”.

Цікавими зазвичай є задачі пов'язані з певними експериментами на кшталт: *Задача 1.* З експерименту відомо, що швидкість розмноження бактерій за умов достатнього запасу їжі пропорційна їх кількості. Визначити за який час кількість бактерій збільшиться в m разів порівняно з початковою кількістю. *Задача 2.* Експериментально встановлено, що швидкість радіоактивного розпаду речовини пропорційна її кількості в даний момент часу. Знайти закон зміни маси речовини від часу, якщо при $t = 0$ маса речовини дорівнювала m_0 . *Задача 3.* Матеріальна точка маси m рухається по осі Ox під впливом відновлювальної сили, що спрямована до початку координат і пропорційна відстані цієї точки від початку; середа, в якій здійснюється рух, чинить опір руху цієї точки, пропорційний швидкості руху. Знайдіть закон руху.

Оскільки знання з математики сучасної людини не мають бути формальними, викладачі повинні подбати, щоб математичні знання відповідали потребам реального життя і мотивації підвищення рівня математичної підготовки учнів у їх подальшій фаховій діяльності. І вищеописаний підхід до вказаної проблематики, на нашу думку, сприяє вирішенню цього питання.

Список використаних джерел

1. Швець В. О. Математичне моделювання як змістова лінія шкільного курсу математики. *Дидактика математики: проблеми і дослідження: міжнародний збірник наукових робіт*. Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2009. № 32. С. 16 – 23.
2. Losyeva, N., Gubar, D., & Puzyrov, V. (2011). Helping child to learn mathematics. *FAMA – Family Math for Adult Learners / Family and communities in and out of classroom: Ways to improve mathematics' achievement – Barcelona*, 98 – 105.
3. Losyeva, N. (2009). Game Frame of Reference as a of Preconditions for Students and Teachers Self-Realization. *Journal of Research in Innovative Teaching. Publication of National University*, 2(1), 208 – 217.
4. Пузырьов В. Є. Використання історичного матеріалу при викладанні вищої математики – один з чинників розвитку пізнавального інтересу студентів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія “Проблеми фізико-математичної і технологічної освіти”*. Ч. 3. Кіровоград, 2015. Вип. 8. С. 47 – 52.

Матвеева В. П.,
Белорусский государственный педагогический
университет имени Максима Танка, г. Минск

УДК 373.51

Матвеева В. П. Развитие системы среднего образования. *Достижения, реалии и перспективы образования в современном мире* : материалы Международной научно-практической конференции (Днепр, 28 июня 2021 г). Днепр : Международный гуманитарный исследовательский центр, 2021. С. 26 – 27.

РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Система образования находится в кризисном состоянии. Быстрая перемена парадигм оставляет недостаточно времени на разработку учебных планов и программ, а реальность ставит повышенные требования к подготовке людей к профессиональной деятельности. Именно поэтому потребность в модернизации очевидна. Вопрос пересмотра содержания образования актуален, как никогда, поскольку уровень развития государства находится в прямой зависимости от уровня развития среднего образования и от того, насколько качественно подготовка будущих выпускников. В целом система среднего образования выделяется своей специфичностью, выполняющей социальные, экономические, образовательные, научно-технические, личностные, воспитательные, интегративные функции.

Качественное среднее образование содействует формированию умения ориентироваться в быстро трансформирующемся мире, раскрытию творческих способностей личности, склонности к самостоятельному жизнетворчеству, формированию мировоззрения и перспектив. Целью среднего образования становится создание условий для формирования творческой и адаптированной к обществу личности. Реформируя свои политические и экономические системы, осуществляется подготовка конкурентоспособной личности со сформированными навыками будущих профессионалов и качествами личности, обуславливающими ее деятельность. Поэтому ведущая задача среднего образования – способствовать приобретению компетенций общего плана, формирующих конкурентоспособность.

В модернизации среднего образования определяют интенсификацию, понимаемую как усиление его интеллектуальной напряженности, за счет которого повышается достижимость образовательных целей посредством внедрения новых прогрессивных средств и методов, повышения квалификации преподавательского состава, совершенствования учебно-материальной базы учебного заведения. Другой, не менее важной, тенденцией развития среднего образования является смена образовательной парадигмы, представленной как переход от системы, ориентированной на преподавателя, к системе на ученика. Именно поэтому важнейшим для среднего образования становятся аспекты организации процесса образования, содействующего решению вопросов обучения конкурентоспособных выпускников. Поэтому в образовании необходимо широко применять инновационные технологии, обеспечивающие основные пути смены парадигмы образования.

В силу возрастающей тенденции к напряженности во взаимоотношениях людей разных национальностей, конфликтов, изучение взаимодействия субъектов образования в полиэтнической образовательной среде и национальной самобытности образовательной системы, важным становится решение назревших проблем этнопедагогического образования в современных социокультурных условиях. Возникает потребность в современной этнопедагогической парадигме, способной находить особенности полиэтнического образования, в выявлении главных путей формирования концепции этнокультурного воспитания в этнопедагогической среде.

Новые идентичности в таких условиях не только не обеспечивали личность целостностью, комфортом, благополучием, полноценностью социальной жизни, но и все более закрепляли комплекс социальной неполноценности, усиливая кризис идентичности. Иначе говоря, формирование европейской идентичности в нашей стране происходит на фоне кризиса национально-культурной идентичности, что осложняет интеграционные процессы.

В рамках модернизации среднего образования необходима подготовка учащихся сообразно трансформациям, которые происходят в стране и в глобальном образовательном пространстве, с непременным сохранением собственных образовательных традиций.

Совершенствование государственного управления образовательной отраслью, педагогическими и дидактическими системами, входящими в образовательный комплекс, возможно с помощью конкретных механизмов и инструментов во всех структурных составляющих комплекса, найденных исследователями образования, педагогами-новаторами. Механизмы государственного управления представляют собой формальную оболочку структурно-функционального содержания процесса управления как взаимодействия субъекта и объекта, единства деятельности и отношений, функционирования определенной системы или подсистем. Процессы управления регулируют взаимосвязь явлений, действий и мероприятий, их результатом является согласование интересов, определение целей, разработка и реализация решений с помощью ресурсов государства.

Таким образом, задача среднего образования заключается в нахождении и реализации оптимальных направлений развития самоактуализирующейся личности в процессе долголетней интеллектуальной, социальной, трудовой деятельности.

Список использованных источников

1. Махамбаев У. С., Валиева М. М. Эффективность государственного управления в системе среднего образования. *Индустриальная экономика*. 2020. № 1. С. 36 – 39.
2. Современная школа: опыт модернизации / О. В. Акулова и др. ; под общ. ред. Тряпицыной А. Н. Санкт-Петербург : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2005. 290 с.

СЕКЦІЯ 5. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Бурак В. Г.,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри готельно-
ресторанного та туристичного бізнесу,
Херсонський державний університет, м. Херсон

УДК 378.14

Бурак В. Г. Імплементация дуальной освіти в процес професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 28 – 30.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Сучасні умови провадження економічної діяльності актуалізують практичну складову підготовки фахівців та їхню зорієнтованість на подальшу ефективну професійну діяльність. Професійна підготовка майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи нами пов'язується із процесом, здійснюваним у закладах вищої освіти (ЗВО) різних форм власності, що спрямовується на здобуття замовниками освітніх послуг кваліфікацій відповідно до освітньо-професійних програм освітніх рівнів “бакалавр” і “магістр” для забезпечення їхньої конкурентоспроможності та професійної мобільності у сфері обслуговування.

Реалізація практичної складової відбувається за активного впровадження дуального навчання в освітній процес ЗВО з підготовки фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів освіти галузі знань 24 Сфера обслуговування спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа, який передбачає формування, просування, реалізацію та організацію споживання готельних і ресторанних послуг, готельне і ресторанне обслуговування відповідно до вимог регіонального ринку праці, з урахуванням пріоритетів його подальшого розвитку, що забезпечує відповідність програмних результатів навчання інтересам внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.

Відповідно до чинного законодавства “дуальна форма здобуття професійної освіти – спосіб здобуття професійної освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях (суб'єкти господарювання) для набуття відповідної кваліфікації на основі договору про здобуття професійної освіти за дуальною формою” [3].

З огляду на вищезначене освітнім середовищем професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи за дуальною формою здобуття освіти вважаємо цілеспрямовано створену сферу навчально-пізнавальної діяльності науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти та професіоналів-практиків від виробництва, пов'язану із забезпеченням відповідності якості

фахової освіти потребам ринку праці із врахуванням повсякденних і далекосяжних вимог і запитів стейкхолдерів (суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм і форм власності), спрямовану на розвиток державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти та освітнього та творчого розвитку замовників освітніх послуг як унікальних особистостей, здатних удосконалювати, розвивати, збагачувати наявні об'єкти та створювати нові відповідно до чинних стандартів у галузі знань 24 Сфера обслуговування.

У цілому професійна підготовка майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи пов'язана з набуттям здатності розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в готельно-ресторанній справі [4], чому, на нашу думку, і сприятиме використання дуальної освіти. Варто зазначити, що неодмінним для уведення дуальної освіти є укладання відповідних договорів, формування переліку суб'єктів господарювання, що мають можливості надавати здобувачам освіти робочі місця або навчально-виробничі ділянки для проходження професійно-практичної підготовки.

Імплементация дуальної освіти в освітній процес викладачами кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного університету (ХДУ) відбувається під час викладання фахових дисциплін. Для створення належної матеріально-технічної бази підготовки фахівців спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа в ЗВО використовується спеціалізована лабораторія ресторанних технологій і власне кафе “Універ”, де набуваються перші практичні вміння та навички майбутньої професійної діяльності. Навчально-практична діяльність під час вивчення дисциплін “Технологія продукції ресторанного господарства”, “Основи кулінарної майстерності”, “Міжнародні стандарти якості готельно-ресторанного бізнесу”, “Організація ресторанного господарства” відбувається з використанням матеріально-технічної бази ресторанів “RUBA HUB”, “Терраса”, “Моцарт”, “Цепелін” та готелів “Оптима Херсон”, “Bonita”, “Фрегат” (м. Херсон) за сприяння фахівців-практиків від виробництва. Під час викладання дисциплін “Товарознавство та контроль якості продуктів харчування”, “Гігієна і санітарія в галузі”, “Стандартизація, сертифікація і метрологія” можливості дуальної освіти реалізуються завдяки тісній співпраці з Держпродспоживслужбою Херсонської області, ДП “Херсонстандартметрологія” та Херсонською торгово-промисловою палатою.

Важливим є співробітництво з Управлінням туризму та курортів Херсонської обласної державної адміністрації через укладання угоди та подальшого працевлаштування випускників кафедри, розроблення онлайн-курсів для екскурсіводів Херсонської області, проведення майстер-класів тощо. Потенційними стейкхолдерами для майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи є і Управління культури Херсона щодо залучення здобувачів освіти до організації проведення фестивалів Херсон-фест, Херсонська філія Шеф кухарів Півдня України під час проведення конкурсів, ресторанних форумів та майстер-класів. Із метою відродження традицій українського кулінарного мистецтва та престижу професій сфери ресторанного господарства Херсонщини започатковано за участю провідних керівників закладів ресторанного господарства, шеф-кухарів, барменів Херсонщини

Соціальний проєкт “Смаки Херсонщини”, місія якого – відродження традицій українського кулінарного мистецтва і престижу професій сфери ресторанного господарства Херсонщини, відродження вінтажних (старовинних) рецептів області та популяризація регіональних послуг гостинності. Науково-педагогічний персонал кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, а також студенти є активними організаторами й учасниками акцій означеного проєкту.

Імплементація дуальної освіти в процес підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи відбувається і під час організації та проведення практик здобувачів, що регламентується Положенням про проведення практики студентів ХДУ. Так, наскрізні практики: навчальна на 1 курсі (4,5 кредити), виробнича на 2 – 4 курсах загальним обсягом (18 кредитів), переддипломна на 4 курсі (4,5 кредити) – проводяться на базі спеціалізованої аудиторії кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, власного кафе “Універ”, у закладах ресторанного, готельного і готельно-ресторанного господарства міста й регіону, із якими укладено договори або угоди про співпрацю.

Отже, імплементація дуальної освіти в підготовку майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи потребує використання наявної матеріально-технічної бази ХДУ та потужностей підприємств готельно-ресторанного бізнесу міста й регіону; активної співпраці науково-педагогічних працівників ЗВО з професіоналами-практиками під час провадження інтегрованого освітнього процесу з використанням бінарних і гостьових лекцій, майстер-класів, тренінгів, освітніх хабів, коворкінгів тощо.

Список використаних джерел

1. Буряк В. Г. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в сучасних економічних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35. Т. 1. С. 276 – 282.
2. Маковецька Н., Конох О., Сидорук А. Реалізація принципів дуальної освіти у процесі підготовки фахівців за освітньо-професійними програмами “Туризм” і “Готельно-ресторанна справа”. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31. Т. 4. С. 4 – 9.
3. Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20>.
4. Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня галузі знань 24 “Сфера обслуговування” спеціальності 241 “Готельно-ресторанна справа”. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.

СЕКЦІЯ 6. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Шкарлат Л. М.,

УДК 376.1

вчитель початкової освіти, асистент-вчителя,

Прилуцька загальноосвітня школа I-III ступенів № 14

Прилуцької міської ради Чернігівської області, м. Прилуки

Шкарлат Л. М. Формування соціальної взаємодії у дітей з аутизмом. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 31 – 33.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

З-поміж викликів, що постали перед нашим суспільством, надзвичайно гострим є забезпечення рівного доступу до освіти всіх дітей, особливо тих, хто потребує спеціальних умов виховання, корекційного навчання та розвитку особистості, соціальної інтеграції в реальне життя.

Саме інклюзивний процес стає підґрунтям для здійснюваної психологічної корекції порушень особистісного розвитку аутичної дитини, розуміння її проблем із боку оточення. Його допомога стимулюватиме формування довіри аутистів до інших людей, які трапляться їй згодом на життєвому шляху. Діти з аутизмом унікальні, до них має бути застосований особливий підхід з орієнтиром на світові стандарти та розроблені ефективні методи корекції та навчання [3].

Якщо системна рання допомога має створити умови для введення дітей з аутизмом в освітній простір, то далі мають відбуватися паралельно два глобальні процеси: 1) виховання та навчання дітей з аутизмом у освітніх закладах; 2) корекційно-розвивальна робота з ними.

Зважаючи на те, що мета інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі – і з розладами аутичного спектра, – це набуття такими дітьми самостійності, адаптивності, професійної визначеності, зазначений нами інклюзивний процес завершується їхньою спеціалізацією та професіоналізацією. При цьому, грамотно побудований психолого-педагогічний супровід, з опорою на індивідуальну навчальну програму, має розповсюджуватися і на цей етап розвитку та навчання дітей, створюючи можливість для вчителів, батьків, шкільних адміністраторів, корекційних педагогів щодо ефективної співпраці задля покращення результатів навчання дітей з аутизмом [2, с. 6].

Необхідно знати, що в контексті навчання дитини-аутиста недостатньо займатися формуванням навчальних навичок. Не менш важливим є розвиток так званого соціального інтелекту, здатності розуміти людей і орієнтуватися в соціальних ситуаціях, що обумовлює успішність соціальної взаємодії. Для аутистів – це життєво необхідно!

Зрозуміло, для того, щоб аутична дитина витримувала присутність інших людей поруч з собою, її треба підготувати: розвинути у неї почуття безпеки, а потім – довіри до світу людей; налагодити з нею спілкування хоча б через один

інформаційний канал (орган почуттів) – зоровий, слуховий, тактильний (дотики), жестовий, словесний; звертати увагу на її стан й усіма можливими способами знімати напругу, досягати розкнутості і одночасно – організовувати, мобілізувати психомоторну сферу як основу розвитку психіки.

Аутична дитина, перебуваючи вдома з батьками або серед дітей, переважну частину часу поводить так, наче вона наодинці: грає на самоті, нерідко розмовляє сама із собою, ретельно приховує свій внутрішній світ від інших. Привертає увагу відсутність емоційної зацікавленості в найближчому оточенні. Нерідко холодність і байдужість навіть до своїх батьків поєднуються з підвищеною вразливістю, лякливою, хворобливою чутливістю до найменших зауважень. Страхи в аутичних дітей посідають провідне місце у формуванні їхньої поведінки. Аутичні страхи спотворюють, деформують предметність навколишнього світу.

Слід виокремити три основні особливості, властиві всім дітям, які страждають на аутизм. До них належать: ослаблення здатності до соціальної взаємодії; ослаблення вербальної та невербальної комунікацій; переважання повторюваних стереотипних інтересів і дій. Інакше кажучи, аутичним дітям складно створювати і вибудовувати соціальні відносини, спілкуватися за допомогою слів, жестів, міміки, тому переважну частину часу вони проводять у власних переживаннях.

Слід зазначити, що корекційно-відновлювальний процес у роботі з дітьми дуже тривалий і потребує використання нестандартних методик; крім того, виникає серйозна проблема: особливості навчання аутичної дитини у школі, тому що більшість таких дітей, маючи природні здібності, потрапляють до загальноосвітніх шкіл, де на перших порах у них не виникає особливих проблем. Проблеми з'являються, коли дитина переходить до середньої шкільної ланки, адже у програму навчання вводяться нові предмети, для засвоєння яких необхідне логічне мислення та поступове розширення орієнтувань у навколишньому середовищі.

Запорука успіху в роботі з аутичними дітьми – гнучкість поведінки, вміння вчасно зорієнтуватися та перебудувати заняття. Тому на перших етапах недоцільно чітко структурувати їх хід. Основна увага повинна бути приділена створенню емоційно комфортної атмосфери. Важливо враховувати навіть такі моменти як постійність у часі занять та одяг спеціаліста – це допоможе дитині звикнути до нього.

Фахівці, які багато років працюють з аутичними дітьми, помітили: навіть у найскладніших випадках прояву захворювання навчання дитини стає можливим у разі створення необхідних умов. Дитина зможе освоїти раніше недоступні їй способи взаємодії з навколишнім світом та іншими людьми, стати більш самостійною в побуті й опанувати окремі навчальні прийоми.

Зрозуміло, для того, щоб аутична дитина витримувала присутність інших людей поруч з собою, її треба підготувати: розвинути у неї почуття безпеки, а потім – довіри до світу людей; налагодити з нею спілкування хоча б через один інформаційний канал (орган почуттів) – зоровий, слуховий, тактильний (дотики), жестовий, словесний; звертати увагу на її стан й усіма можливими способами знімати напругу, досягати розкнутості і одночасно – організовувати, мобілізувати психомоторну сферу як основу розвитку психіки.

Якщо дитина не приймає інструкцій і правил, що їй пропонуються, ні в якому разі не можна нав'язувати їх насильно. Потрібно придивитися до того, що і як хоче робити вона сама, підігравати їй, зайнятися тим, що їй цікаво. Це допоможе налагодити з дитиною контакт. Для подолання аутизму радимо, поряд з іншими спеціальними заходами, використовувати ігри з природними матеріалами (піском, снігом, водою, листям). Ігрові дії з природним матеріалом стають своєрідними стимулами для розвитку у дітей із аутичним синдромом комунікативно-мовленневих умінь. Окрім цього, ігри заспокоюють, розслабляють, знімають агресивність.

Діти з аутизмом мають великий потенціал до розвитку. Ті обмеження, які ускладнюють їхнє поступальне, за принципом нарощування, зростання – брак соціальних якостей та порушення соматосенсорних і психомоторних процесів – можуть бути подолані. З іншого боку, спеціально підібрані методи навчання і розвитку таких дітей (з опорою на світовий досвід) сприятимуть успішному формуванню їхніх інтелектуальних здібностей і адаптивних можливостей.

Список використаних джерел

1. Аутизм у дітей адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. URL: https://www.dec.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/11/2015_341_akn_autism_dit.pdf (дата звернення: 09.04.2021).
2. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні. *Дефектологія*. 2004. № 2. С. 6 – 11
3. Скрипник Т. В. Комплексна програма розвитку дітей з аутизмом (на допомогу фахівцям): науково-методичний посібник. Київ : Видавництво “Фенікс”, 2010. 59 с.

Шуляк Л. М.,
вихователь,
Комунальний заклад "Прилуцька спеціальна
школа" Чернігівської обласної ради, м. Прилуки

УДК 376.1

Шуляк Л. М. Особливості мовленнєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 33 – 35.

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Порушення мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами пов'язано із здатністю розуміти та/або вживати слова в контексті, як вербально, так і не вербально. Серед мовленнєвих розладів – неправильне використання слів або їх значень, неможливість висловлювати думку, вживання неправильних

граматичних форм, незначний словниковий запас; діти можуть бачити або чути слово, проте не розуміти його значення; оточуючі іноді можуть не розуміти, що намагається сказати дитина. Усі ці розлади потенційно можуть призвести до соціальної на навчальної ізоляції дітей, важливо вчасно розпочати відповідні корекційні заходи.

Результати комплексного аналізу особливостей мовленнєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами дають підстави стверджувати, що структура мовленнєвих розладів під час інтелектуальних порушень ускладнюється моторною інертністю м'язової мускулатури обличчя, недостатністю м'язів артикуляційного апарату: артикуляційним рухам 229 дітей (51,2 %) притаманна пасивність, неповний обсяг виконання (зниження амплітуди, об'єму, нечіткість, аритмічність), моторна напруженість, застрягання на одному русі, змазаність, короткочасність утримування певної пози, швидка втомлюваність м'язів тощо [1, с. 22].

Прояви порушень мовлення доповнюються стійкими порушеннями вербальної регуляції рухів, що виявляється в труднощах під час виконання завдань за вербальною інструкцією, наявністю суттєвих порушень дрібної моторики, статичної, координації рухів.

Сучасна система спеціальної освіти має ґрунтовний арсенал науково-теоретичних, практичних напрацювань щодо освіти дітей з інтелектуальними порушеннями і мовленнєвими зокрема. Завдяки науковим школам В. Бондаря, В. Синьова, І. Колесника та їх учням-послідовникам: В. Гаврилову, А. Гладушу, І. Дмитрієвій, В. Липі, С. Мироновій, Л. Одинченко, М. Супруну, Д. Шульженко та ін. всебічно досліджується проблема колекційної спрямованості процесу навчання розумово відсталих дітей різного ступеню тяжкості.

В умовах запровадження концепції Нової української школи виникає потреба в зміні освітніх пріоритетів щодо інтегрованого навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Важливе місце в освітньому процесі займає корекційно-розвивальна модель навчання, яка забезпечує школярів необхідними комплексними знаннями, уміннями й навичками. Провідним підходом у концепції Нової української школи є компетентнісний підхід, спрямований на оновлення змісту освіти, заснованого на формуванні необхідних життєвих компетентностей [3].

Робота з розвитку мовлення здійснюється у двох основних формах:

1. На спеціальних заняттях.
2. У повсякденному житті й діяльності.

В основу корекційно-розвивальної роботи покладений формуально-корекційний розвиток загальноприйнятих чотирьох видів мовленнєвої діяльності, які і стали її провідними напрямками: слухання-аудіювання (розуміння), говоріння, читання, письмо й формування на цій основі провідних мовленнєвих компетентностей: вимови звуків або фонетичної компетентності, словникового запасу або лексичної компетентності, граматичної будови мовлення або граматичної компетентності, зв'язного мовлення або діалогової компетентності [2, с. 6].

З метою формування і лексичної компетентності пропонуємо завдання і вправи на розуміння значення слів на основі порівняння, розрізнення й узагальнення предметів, дій, явищ. Розвиток словника за лексичними темами: “Іграшки”, “Меблі

класу”, “Навчальне приладдя”, “Овочі”, “Фрукти”, “Осінь”, “Праця людей восени”, “Одяг”, “Взуття”, “Зима”, “Розваги дітей в зимку”, “Іде весна”. Розширення словника словами, які починаються звуками [а, у, о, м, х] (поступове розширення словника словами, які розпочинаються зі звуків, що вивчаються). Відпрацювання вимови слів, які відповідають на запитання “Хто?”, “Що?” в однині – множині. Утворення форм множини, за допомогою закінчення – и, складання речень із цими словами. Складання речень за предметними й сюжетними словами, наданими словами, наданим початком – кінцем. Складання розгорнутих відповідей за запитаннями, відповідно до лексичних тем [3, с. 36].

Формуванню граматичної компетентності сприятимуть завдання на розпізнавання за силою звучання, кольором, розміром (родові закінчення жіночого та чоловічого родів). Формування числових понять (однина – множина), вправлення у вживанні форм числа – роду іменників (*огірок – огірки, помідор – помідори*), відповідно до лексичних тем; вживання іменників у непрямих відмінках. Порівняння значень слів, які мають різну граматичну форму, розуміння та вживання їх у самотійному мовленні. Вправлення у вживанні слів, які відповідають на запитання: *який?, яка?, які?; що робить? що роблять?* [3, с. 64].

Робота з розвитку мовлення як складник частина всієї системи корекційно-розвивального впливу має завданням розширення знань і уявлень про навколишній світ, накопичення соціального досвіду, розвиток пізнавальної діяльності й активності цієї категорії дітей та бути спрямована на вирішення основних корекційних завдань, що стоять перед закладами освіти.

Список використаних джерел

1. Баль Н. М. Актуальні проблеми діагностики мовленнєвих порушень у дітей. *Актуальні проблеми корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2010. Вип. 1. С. 22 – 29.
2. Блінова Г. Й. Альбом для обстеження мовлення у дітей: навчально-методичний посібник. В 2 ч. Київ : Благовіст, 2001. 215 с.
3. Боряк О. В. Діагностика, формування й корекція мовленнєвої діяльності дітей із порушеннями інтелектуального розвитку молодшого шкільного віку теорія і практика : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 458 с.

СЕКЦІЯ 7. ВИЩА ОСВІТА

Ганджук О. О.,
здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

УДК 631.15

Науковий керівник:

Якушко К. Г.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Ганджук О. О. Some tasks to improve future land manager’s annotating skills. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 36 – 37.

SOME TASKS TO IMPROVE FUTURE LAND MANAGER’S ANNOTATING SKILLS

Nowadays it’s important to improve annotating skills of s from the Faculty of Land Management student from the first stages of bachelor’s degree program mentioning these skills as the background of the basic alaying skills and noting own opinion relating to different land manager’s professional problems in general and adequate professional texts themselves.

Our aim is to announce some tasks to improve land manager’s annotating skills on the basis of the basic 2020/2021 English studying electronic course ([3])

The first group of tasks while annotating was devoted to the familiarization with the seven strategies to train annotating skills [1] and note-taking techniques [2].

The second, the third and the fourth groups of tasks were related with the direct answers concerning practical works and individual tasks concerning annotating itself within the electronic course to study English by land managers ([3]). Let us give some samples to determine the content of such tasks in details.

According to the abovenamed statements, the second group of tasks was devoted to the expression agreement or disagreement concerning future land manager’s annotating skills: *“Write one phrase of annotation to express “Шляхи вирішення проблеми” and one phrase of communicative intention to express positive results hope”, put “Yes” to agree or “No” to disagree that the phrase “I’m afraid I can’t support the thought about” deals with disagreement intention”, “Write one phrase of annotation to express “Постановка проблеми” and one phrase of communicative intention to express compromise”, put “Yes” to agree or “No” to disagree that the*

phrase “Let us continue previous talk” deals with starting of conversation”, put “Yes” to agree or “No” to disagree that the phrase “I’m afraid I can’t support the thought about” deals with agreement intention”, etc.

Besides, the third group tasks while annotating include the task to analyze the English course presentation and distinguishing the terms concerning definition like *“It is a short, clear description that gives the main facts or ideas about something”* (summary), *“a short explanation or note added to a text or image, or the act of adding short explanations or notes including introduction, main body and conclusion”* (basic structure of annotation), *“to gather information from the title and identify the notions to be repeated, to identify the place it was published to determine the intended audience, to determine expository / argumentative / literary, scholarly / type of essay”* (the stages to identify the main idea of the article), *“to read the text carefully and answer the question: “What is the text about?”, to formulate the main topic and subtopics, to break the text into logical parts, to give them titles, to start annotation with mentioning the author, title, publisher, etc), to start sentences with the typical (cliché) “the article describes, the paper shows, the publication deals with to use passive construction”* (how to identify important article arguments), *“introduces / presents / gives / describes / points out / deals with / concentrates on / views / reviews / presents”* (verbs for annotation writing).

The fourth group of tasks was own annotating writing to be exemplified in details in our further investigations.

Thus, there are four main groups of tasks to improve annotating skills of future land manager in order to improve thinking activity while studying professional purpose English at the NULES Faculty of Land Management. The perspectives of our investigation are to distinguish the parallel meaning attached thematic options and to represent own annotations in details.

Список використаних джерел

1. 7 strategies for Teaching Students how to annotate. URL: <https://www.waterford.org/resources/strategies-for-teaching-students-how-to-annotate>.
2. Note-taking techniques. URL: <https://help.open.ac.uk/highlighting-and-annotating>.
3. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

Єременко М. В.,
здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
Науковий керівник:

Якушко К. Г.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Єременко М. В. Own future land managers' opinion writing on modern English lessons. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 38 – 39.

OWN FUTURE LAND MANAGERS' OPINION WRITING ON MODERN ENGLISH LESSONS

Nowadays it's important to develop personal thinking activity of every student of the higher educational establishment while writing activity on professional purpose English lessons.

Our aim is to represent practical samples of future land managers activity on English lessons within the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine meaning the first year of studying- the first stage of professional purpose English studying and focusing on own opinion writing development exemplifying some tasks from the Moodle platform course [2].

We'd like to distinguish some directions to stimulate students' own opinion writing: previous problematic professional texts own analyzing, mentioning main favourite special words with the explaining own choice or own proposition for the groupmates.

At fist let us pay attention on problematic professional texts annotating exemplifying expression own English opinion concerning ecological and economic problems of land use to be written in Ukrainian [1]: *This problem is very scary, but not scary for people who do not realize that natural land resources are exhaustible. They believe that we always wake up to have something to eat and so on, but this is not the case. Resources have the property to run out, the soil to spoil, the land to become unsuitable for growing the food industry. Soil pollution by chemical means of plant protection is difficult. The 2.5-fold reduction in pesticide use in recent years, although it has helped reduce soil and pesticide contamination, does not solve the problem in general. There are several ways to solve these problems. A law banning land damage, ie harmful*

chemicals, cannot be used to cultivate fields, and if the conditions are not met, there will be a very large fine or loss of one's own land. I believe that such methods will confuse people to take care of the land I hope that my thoughts about this topic will make people think about our future, which depends only on us, so that it is not too late.

Besides abovenamed item, the requirement of emotional immersion of students in a foreign language in a professional direction, searching for the most receptive, favorite for each student through the search for answers to the presentation of the most favorite terms learned in such a way as *“Continue each sentence using 5 adequate land management terms: My favourite specialized terms concerning land law are / My favourite specialized terms concerning Math and geometric figures are / My favourite specialized terms concerning soils are / My favourite specialized terms concerning are land cadastre / My favourite specialized terms concerning geodesy are / My favourite specialized terms concerning cartography are...”* exempling such explanation of choice as *“I consider the term layout to be the most important to be used by every land manager and to become my favourite term because from the very beginning of studying general technical subject like Mathematic Drawing or special subjects like GIS, Cartography, Land Cadastre. Land Law etc. all future land managers deal with it and always use it in their professional conversations”* or *“Morpheme land- is the most important term for every land manager because it is the basic background to conclude many professional combinations ([3]) mentioning numerous word-combinations like land use relations, land easement, land cadastre, land law, land planning design, landowner, land plots, land parcel, land inventory, land user”* etc.

Thus, some directions to stimulate students’ own opinion writing like previous problematic professional Ukrainian texts own analyzing, mentioning main favourite special words with the explanating own choice or own proposition for the groupmates are efficient wto develop practical skills in future land managers’ English writing. The role of personal expression and own opinion writing is important for the professional purpose English studying by every future land manager as well as the representative of another specialty.

Список використаних джерел

1. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів. URL: <https://buklib.net/books/24065>.
2. Якушко К. Г. Англomовні відповідники основних морфем термінів землевпорядкування. *Таврійські філологічні наукові читання* : матеріали конференції (м. Київ, 24 – 25 січня 2020 р). Київ : ТНУ ім. Вернадського, 2020. С. 69 – 71.
3. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

Колпакова С. В.,
викладач кафедри медичної і
біологічної фізики та інформатики,
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця, м. Київ

УДК 37.018.4

Колпакова С. В. Дистанційне навчання у сучасних реаліях. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 40 – 43.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Сучасна вища освіта, в тому числі і медична в даний час відчуває труднощі, викликані захворюваністю на коронавірусну інфекцію, які пов'язані з переходом на дистанційний режим роботи (дистанційне навчання, online-навчання). Викладачі зіткнулися з ситуацією, коли незрозуміло, як в цих нових умовах дотриматися навчального плану, підтримати студентів і підготувати їх до підсумкового контролю знань.

Що таке дистанційне навчання? Професор Единбурзького університету Девід Тейлор визначає дистанційне навчання як: “Індивідуальне вивчення спеціально підготовлених навчальних матеріалів, зазвичай друкованих, а іноді і електронних, доповнених інтегрованими навчальними ресурсами, іншим досвідом навчання, включаючи очне навчання і практичний досвід, відгуки про навчання і підтримку студентів” [1].

Багато університетів ще до пандемії мали добре налагоджену інфраструктуру ефективного онлайн-навчання. Безумовно, що при такому раптовому переході більшість викладачів намагаються по максимуму зберегти напрацьовані методики і стилі викладання, так як часу на планомірний перегляд навчальної програми немає. Однак не варто думати, що просте перенесення освітнього контенту в онлайн (відеозапису або тексти лекцій) буде мати той же ефект, що і в аудиторії [2].

Викладання – це не тільки контент, воно нерозривно пов'язане з методами і способами доставки цього контенту студентам, з діалогом, соціальною взаємодією в групі, вирішенням проблем. Викладач повинен як і раніше розробляти кожне заняття, підбирати сучасні джерела інформації (відеозапису, статті), але це є лише відправною точкою майбутніх активностей. Хід заняття не підвладний викладачеві повністю, він може лише корегувати і направляти його. Складнощі пов'язані не тільки з технічними питаннями, такими як стабільність інтернет-з'єднання і освоєння нових платформ для онлайн-зустрічей, а також ресурсів для розміщення навчальних матеріалів. Поряд з технологічної адаптацією виникає адаптація культурна [3].

Викладачі Единбурзького університету у статті “Суперечливі припущення про “перехід в онлайн” у відповідь на COVID-19 і деякі практичні поради” стверджують, що онлайн навчання не поступається аудиторному і базуючись на власному досвіді пропонують декілька практичних порад:

– не намагатися копіювати практику аудиторного навчання в онлайн-режимі. Замість цього необхідно подумати, якої мети хоче досягти викладач, які інструменти та ресурси йому доступні і як максимально залучити студентів до навчального процесу;

– намагатися використовувати прості прийоми і максимально використовувати ті ресурси і платформи, які вже знайомі студентам;

– не прагнути до високої технологічності і передбачити альтернативні методи при відсутності інтернет з'єднання. Пам'ятати, що не у всіх є Wi-Fi, комп'ютер з великим екраном, а також умови для заняття у вигляді окремого тихого приміщення. Наприклад, можна створити короткі опитувальники або робочі зошити в Word, щоб студенти могли їх завантажити і роздрукувати;

– бути гнучкими, подумати, як управляти відповідями на запити студентів, якщо вони приходять в неробочий час, бо студенти знаходяться в різних часових поясах. Яким би не був звичайний режим роботи, викладачу варто переконатися, що студенти проінформовані про те, що відбувається в онлайн-просторі. Онлайн-навчання може проходити де завгодно і коли завгодно, але не обов'язково.

Деяким викладачам, погано знайомим з викладанням онлайн, які побоюються, що їх компетентність може бути поставлена під сумнів, якщо вони виявляться нездатними працювати з технологією, досвід показує, що якщо викладач просуває культуру спільної роботи і вирішення проблем (а не “так будемо працювати, і ви будете підкорятися”), студенти, як правило, дуже поблажливі.

Викладання має на увазі емоційний процес встановлення взаємин. Може здатися, що онлайн-навчання вибудовує бар'єр між студентом і викладачем, а процес викладання не приносить бажаного задоволення. Але дослідження показали, що при належному рівні залучення його можна досягти і при онлайн навчанні.

В дискусіях слід уникати ставити такі питання, на які всі відповіді можна отримати відразу. Змушуючи студентів думати і ділитися своїми думками, викладач дає можливість висловитися кожному. Більш того, на відміну від очного навчання, у студентів є можливість дати своїм думкам “дозріти”. З цієї причини багато студентів, які не активні при очному навчанні та синхронному спілкуванні онлайн, можуть себе відмінно показати в асинхронних дискусіях в чатах і форумах.

Записуючи аудіо або відео, слід уникати читання з листа, бо викладач для студентів, в першу чергу, є прикладом для наслідування. Нікому немає діла до того, що викладач запинається через слово, але краще бути ввічливо неформальним, провокуючи розмови і дискусії, ніж просто будувати своє спілкування за типом “питання-відповідь” у граматично правильній формі.

Не слід перевантажувати платформу для онлайн-навчання контентом. Документи, для читання тут ефективно не працюють. Слід використовувати контент, який стимулює дискусію та залученість.

Одним з головних переваг онлайн-навчання є більший контроль з боку студента над процесом. Викладач має приділяти менше уваги синхронним сесіям з живим спілкуванням і більше уваги асинхронним (дискусійним панелям, чатам). У поточних обставинах у студентів можуть бути проблеми, пов'язані з обмеженням трафіку або поганим покриттям зв'язку, складності з виділенням особистого простору для проведення “живих” сесій.

Якщо раніше деякі викладачі нехтували спілкуванням з колегами, що відповідають за ІТ технології, прийшов час налагодити ці контакти і усвідомити, яку важливу роботу вони проводять “за лаштунками” і отримати від них цінну пораду [2].

В умовах аудиторного і дистанційного навчання головним завданням викладача є розуміння своїх очікувань і грамотний розподіл наявних ресурсів для досягнення освітнього ефекту. Ні в тій, ні в іншій ситуації викладач не має повного контролю над студентами і мінливими умовами. Сформована в світі ситуація ні в якій мірі не зменшує відповідальності викладачів, навпаки, викладач повинен допомогти студентам зрозуміти, як вони мають вчитися, допомогти виявити труднощі і поліпшити результати, налагодити взаємодію студентів, підібрати ефективні та доступні ресурси.

Викладач повинен прагнути до вдосконалення своїх методів викладання, навіть якщо йому здається, що формат навчання ідеальний. Необхідно отримувати зворотний зв'язок від студентів, щоб виявити моменти для поліпшення. Онлайн-навчання – це не щось неподільне, воно являє собою сукупність технологій, від повідомлення в Twitter довжиною в 160 символів до клінічної симуляції з повним зануренням [2].

Після кризи COVID-19 онлайн-освіта стала педагогічним зрушенням від традиційних методів до сучасного підходу до навчання від аудиторії до платформ Zoom, Google classroom, Skype, WhatsApp, Telegram, Viber, Cisco, WebEx, Google Meet, Office 365 і т. п., від особистісного спілкування до віртуального, і від семінарів до вебінарів [4].

Викладання, в будь-якому випадку, повинно відповідати принципам вищої медичної освіти, головним завданням яких є підвищення якості, постійне вдосконалення навчального процесу, зміцнення матеріально-технічної та інформаційної баз, забезпечення ефективної інтеграції процесу освіти і практичної охорони здоров'я.

Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця сьогодні і у майбутньому має бути готовими до викликів, які переживає країна. Тому постійно йде переформування навчального процесу до сучасних вимог, впроваджується передовий світовий досвід у навчальний процес, здійснюючи покрові дії. Вже створені онлайн-курси з кожної дисципліни, які розміщені на платформі університету “LIKAR_NMU”. Планується організація потужних комп'ютерних центрів, де можуть розвивати і впроваджувати нові інформаційно-комунікативні технології співробітники всіх навчальних на наукових підрозділів Університету.

Після подолання кризи з пандемією дистанційне навчання може стати невід'ємною частиною системи вищої освіти. Вищі навчальні заклади вже зараз повинні планувати освітні та дослідницькі стратегії, щоб в подальшому гарантувати результати навчання студентів і стандарти якості освіти, після подолання пандемії [4].

Список використаних джерел

1. Taylor, D., Grant, J., Hamdy, H., Grant, L., Marei, H., & Venkatramana, M. (2020). Transformation to learning from a distance. *MedEdPublish*, 9.

2. Fawns, T., Jones, D., & Aitken, G. (2020). Challenging assumptions about “moving online” in response to COVID-19, and some practical advice. *MedEdPublish*, 9.

3. Алексеева А. Ю., Балкизов З. З. Медицинское образование в период пандемии covid-19: проблемы и пути решения. *Медицинское образование и профессиональное развитие*. 2020. Т. 11, № 2. С. 8 – 24.

4. Елинская А. Н. Учебный процесс в высших учебных заведениях в условиях пандемии. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник Української медичної стоматологічної академії*. Т. 20. Вип. 3 (71). С. 235 – 238.

Макаренко Є. В.,
здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Науковий керівник:

Якушко К. Г.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

УДК 372.881.1

Макаренко Є. В. Some ways of future land manager’s foreign language studying motivation. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 43 – 45.

SOME WAYS OF FUTURE LAND MANAGER’S FOREIGN LANGUAGE STUDYING MOTIVATION

Nowadays it’s important to improve foreign language communicative skills for the representatives of engineering specialties in general and concerning specialty of land manager itself as the way of student’s inner world harmonization [2], combining either professional or common speech introduction [1].

Our task is to represent some items concerning abovementioned pedagogical problem on practical samples to be included to students answers from the Moodle platform course [3].

The first way to achieve the aim of foreign language studying motivation is real life stories concluding using either common or professional speech of real land manager on his working place. in such formulation as “*I’d like to propose my group-mates writing some real life stories concerning soils / Math / geodesy / GIS / land law /*

cartography / land cadastre / is information that' exempling "Once upon a time, a geodetic company received an order to take aerial photography. Customers wanted the company to survey the rock to project the customer's house", "Once upon a time a family of an acquaintance decided to dig wells, for which they invited a group of surveyors who distributed surveying. they needed to determine the position of the underground rivers to understand where the order could be carried out or Once upon a time, the family of an acquaintance decided to dig wells, for which they invited a group of surveyors who distributed geodetic surveying. they had to determine the position of the underground rivers in order to understand where the execution of orders could be unwound..."

The second way to reach the purpose foreign language studying motivation is very short crosswords concluding definition and strict definition of every known one like *"GIS is to define information systems being designed for the collection, storage, analysis and visualization (issuance) of spatial data"* or *"Land tax is mandatory payments established by the highest legislative body, which are paid by individuals and legal entities to the budget in the amounts and terms provided by law"*.

The third way is adequate interesting own dialogues to be represented in groups: *"– Hello, nice to meet you. – Hello, I'm also pleased to meet you. Can I help you? – Yes, you can. Let's discuss geodesy. – I agree. With pleasure. What interests you? – Well. Firstly, I would like to ask you the following question: what is the purpose of geodetic surveying and land surveying? – I think that geodetic surveying and analysis of land sounding should establish the provisions of the points. for further directed boring, earthworks and hydraulic works, fixing of geodetic points, fixing of slopes and a high water sign. – I understand, and what is the meaning of some terms that will be used in your answer? – Well. Please remember that geodetic surveying – determining the relative position of points and lines on the ground, in underground or surface mining, etc. for drawing up a plan, map and analysis of land surveying is the observation of our planet with the help of imaging devices installed on spacecraft and other aircraft, which allows you to record changes and identify trends in processes occurring on the Earth's surface and above it. – Oh, it's interesting. And what is the real story of an adequate land surveyor? – Listen. Once upon a time, the family of an acquaintance decided to dig wells, for which they invited a group of surveyors who distributed geodetic surveying. they had to determine the position of the underground rivers in order to understand where the execution of orders could be unwound. – Thank you for your real life story. Can I ask you more? – Sorry, but I'm in a hurry. We need to postpone our conversation. – So, see you. – So long, goodbye"*.

As it was represented, the first two activities (real life stories and terms explanation may be separate answer or be included into general third way task preparation. In any case they are efficient tools to develop future land manager's motivation to study professional purpose English within the higher educational establishment.

Список використаних джерел

1. Yakushko K.H. Common speech vocabulary in the formation of future land managers' foreign language communication. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : collective monograph*. Vol. 2. Riga : Latvia, 2021. P. 386 – 403. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-45>.

2. Якушко К. Г. Вивчення іноземної мови як фактор гармонізації внутрішнього світу студента (міжпредметний аспект). *Англomовна професійна комунікація в координатах євроінтеграційної тенденції в Україні*. Київ : ТОВ “НВО “Інтерсервіс”, 2017. С. 109 – 133.

3. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

Пронь О. С.,

здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Науковий керівник:

Якушко К. Г.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

УДК 372.881.111.1

Пронь О. С. Роль ознайомлюючого читання у вивченні англійської мови майбутніми землевпорядниками. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 45 – 47.

РОЛЬ ОЗНАЙОМЛЮЮЧОГО ЧИТАННЯ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМИ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКАМИ

На даний час актуалізується проблема визначення найважливіших діяльностей задля опанування іноземної мови за професійним землевпорядним спрямуванням.

Нашою метою є визначення базових засад практики впровадження ознайомлюючого читання у навчальний процес вивчення іноземної мови за професійним землевпорядним спрямуванням протягом 2020 – 2021 н. р.

На наш погляд, насамперед, доцільною стала практика ознайомлюючого перекладу задля розвитку вмінь виділити головне, передати головну ідею в

одному реченні на прикладі аналізу таких уривків, як *“Unmanned aerial vehicles Drones can create three-dimensional maps for analyzing the lack of fertilizers, to monitor weather conditions or vegetation indices the state of crops or soils by scanner sampling to save time and labor costs. Remote sensing, the gathering and recording of information through aerial photographs and satellite images, ranks among the most important new methods”, “He deals with arithmetic operations for some uneven or homogeneous points measurements. A land manager may use calibrated tube or ruler to multiply length and width while measuring square area of land parcel with accuracy. Besides, he can divide, subtract or add the value of height, depth or length numbers while geodetic objects inventory”, “A land manager must know about land code concerning state and private forms of land real property ownership and to conclude adequate land management documentation concerning land use relations like land redistribution, land easement, land parcel boundary red lines and its landmark according to elaborated land plot map as well as conveyancing, easement, paining, lease market with equitable taxation and deterrent taxes”, “A land manager must know about such kinds of soils as clay, sandy, peat, silt, soil and rock soils, saline soils, highly organic land(black soil), loam containing sand, clay and organic matter etc as well as methods of soil conservation like rotation of cover crops or green manure with other crops, planting windbreaks to stop topsoil loss from wind, perimeter runoff control to prevent erosion as well as grassways or plowing rows perpendicular to the hills”, “Topographic shooting predicts cartographic analysis of distance between objects, their direction and physical distinguish features. It is to conclude proper geographical and cartographic grid to depict the positions with adequate location data and attributional data in proper azimuth, meridian and parallel cartographic projection. Creating geographical grid is to depict the positions. The mapping layout predicts difference in relief (terrain) landscape like mountain, hill, plain, trench, drainage pattern etc”, “The geodetic objects are included into the system of triangular nets of different levels (density from a few hundred meters, up to a few kilometers) which are the groundwork for positioning, calculations and measurements. The accuracy and up-to-date managing of geodetic points is of great importance for further directional boring, excavation and hydraulic works, fixing of geodetic points, fixing of slopes and high water mark” та ін [1].*

По друге, ефективною формою стало впровадження ознайомлюю чого читання з практичною метою: підбір сучасних фахових текстів з метою визначення потрібних для подальшої лінгвістичної роботи поширених лексем, аналізу найпоширеніших явищ, основних морфем утворення словосполучень тощо на прикладі таких джерел, як [2], [3], [4] та ін.

Отже, вважаємо ознайомлюючи читання важливою діяльністю для розвитку вмінь аналізу, синтезу, творчого мислення майбутніх землевпорядників та з

комунікативною метою на основі двох типів вправ-базових засад. Перспективою дослідження є пошук джерел, безпосередньо дотичних до означуваної проблеми.

Список використаних джерел

1. English for Geodesy (Англійська мова для підготовки фахівців ОС “Бакалавр” зі спеціальності “Геодезія та землеустрій”). Київ : ДДП “Експо-Друк”. 2019. 160 с.
2. Journal of analytic science and technology. URL: <https://jast-journal.springeropen.com>.
3. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. Vol. 18 (3). 2018. URL: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.18_3/Art14.pdf.
4. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy>.

Сільченко В. В.,
здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

УДК 372.881.111.1

Науковий керівник:

Якушко К. Г.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Сільченко В. В. The importance of English studying course for future land managers. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 47 – 48.

THE IMPORTANCE OF ENGLISH STUDYING COURSE FOR FUTURE LAND MANAGERS

Nowadays, our attention is drawn to the problem of learning English by people from different fields of knowledge because English is required for employment in business, tourism, engineering, law, science and the arts.

The purpose of our article is to find out the importance and special features to learn English by future land managers at the first stage of higher educational establishments bachelor’s degree programs.

According to many previous documents ([1], [2]), knowledge of English is necessary for every modern specialist despite of the activity direction. Knowledge of

a foreign language opens wide opportunities for a person-communication, education and a successful career. There is no immediate danger to the English language and its global popularity. We think that a proper modern land surveyor is required to speak English at a level that allows you to communicate fluently with foreign colleagues and read real special literature on a professional website too. Therefore, it is clear that for land managers who wants to develop and be skilled worker in his own field, the English language is very important.

English for land managers includes many specialized terms commonly involving *landowner, land management works, cadastral map, scale, topographic shooting, legend, etc* [3]. This is a terminology that allows you to read the original land manager’s literature, for which there is often simply no decent alternative to the Ukrainian language. While studying technical language, future land managers should keep in mind the ambiguity of English words. Even simple and long-familiar words and expressions in technical English can easily mean something completely different. We need to know for example that the term *map* is concerned to both Ukrainian words translation of *карта, топографічний план, план земельної ділянки, etc.* Besides, we use letter *s* in word *geodesy* but we must change it on *t* while attributing (*geodetic*) meaning Ukrainian variant *геодезичний*, understanding *legend* not as a tale story but as the mapping symbols or understanding *level* not as a stage but as a title of geodetic instrument. Also, we must distinguish meaning of *width* and *altitude, height* and *longitude* despite of their similar sounding in Ukrainian variants as well as mention the difference between *surveying, land management* and *land use planning* despite of the first look adequacy of these words to one Ukrainian word *землевпорядкування*.

We consider students of the NULES Faculty of Land Management after 2020/2021 English course ([4]) to have deepened their knowledge of grammar, to have studied basic 100 professional term, as well as gained in-depth knowledge on various topics regarding to land law, land cadaster, soil science, cartography, geodesy and GIS as well as to have paid attention on the specific features of land manager’s terminology in own perception and communicative activity.

Thus, English course within higher educational establishment is important for every land manager for personal and professional development to involve basic special features of its studying.

Список використаних джерел

1. Burnina Yu. Why should adults learn English? URL: <https://sbscenter.ru/stati/zachem-vzroslyim-izuchat-anglijskij-yazyk>.
2. Graddol D. The Future of English? The British Council. 2000. 66 p.
3. Tytarenko N. A. English for Land Use Planner. Kolos, 2010. 440 p.
4. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

Степаненко Д. О.,
здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
Науковий керівник:

УДК 372.881.111.1

Якушко К. Г.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Степаненко Д. О. Практика ознайомлення з “хибними друзями перекладача” на заняттях з англійської мови за професійним землевпорядним спрямуванням. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 49 – 50.

ПРАКТИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З “ХИБНИМИ ДРУЗЬМИ ПЕРЕКЛАДАЧА” НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Однією з важливих проблем при перекладі англійських текстів, є наявність в них так званих “хибних друзів перекладача”, що мають однакову структуру або звучання з іншими словами, але при цьому відрізняються своїм значенням. З цією проблемою пов'язані такі попередні дослідження текстів медицини [1], у технічній літературі у цілому [2] або газетно-журнального стилю [3].

Наша мета – окреслити певний реєстр “хибних друзів перекладача”, залучених під час входження в іншомовне середовище на практичних заняттях із англійської мови за професійним землевпорядним спрямуванням протягом 2020/2021 н. р. [4].

Першим етапом дослідження є виявлення прикладів використання представників “хибних друзів перекладача” у реченнях, дотичних до теми землевпорядкування: *“Land surveyor uses special rulers while making topographic maps – Землевпорядники використовують спеціальні лінійки коли складають топографічні карти”, “Steppes are usually flat areas that are used for agriculture – Степи – це зазвичай рівнинні території, які використовують для сільського господарства” і “Land manager may obtain personal flat while working on the fields – Землевпорядник може отримати персональне помешкання під час роботи на полях”, “Theodolites are used to measure horizontal angles – Теодоліти використовують для вимірювання горизонтальних кутів”, “The State Land Cadastre is the only state geoinformation system of information on lands located within the state boundary of Ukraine – Державний земельний кадастр – це єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України”, “Land management also includes soil quality assessment – Землевпорядкування*

також включає оцінку якості ґрунтів”, “*Topographic shooting is carried out to create topographic maps or terrain plans by measuring distances, heights, angles using various geodetic tools* – Топографічна зйомка проводиться для створення топографічних карт або планів місцевості за допомогою вимірювань відстаней, висот, кутів різними геодезичними інструментами” тощо.

Другим етап є виявлення сумнівних для перекладу слів та розподіл базових означених лексичних одиниць за певними категоріями: 1) залучені до теми з ґрунтознавства: *soil* – ґрунт, а *soul* – душа, *ice* – лід, а *eyes* – очі, *thin* – тонкий, а *thick* – товстий, *state* – і державний, і стан; 2) дотичні до сільського господарства у цілому: *can* – може, а *to can* – консервувати, *water* – вода, а *to water* – поливати, *weeding* – прополка бур’янів, а *wedding* – весілля, *worms* – черв’яки, а *warmth* – тепло, *bred* – розвів, а *bread* – хліб, *to deal with* – мати справу з і *dill* – кріп; 3) залучені до вжитку під час укладання розмовних ситуацій щодо реального життя-побуту землевпорядника: *walking* – прогулянка пішки і *working* – робочий, *to sleep* – спати і *to slip* – ковзати або *where – de* і *were* – були, *to fill up* – заповнити і *to feel up* – почуватися, *keys* – ключі і *kiss* – поцілунок, *sun* – сонце і *son* – син, *body-body* – приятель і *body* – тіло, *blow* – удар і *blood* – кров, *has gone* – ходив і *gun-гармата*, *knew* – знав і *new* – новий, *to leave* – залишати і *to live* – жити, *its* – його і *it’s* – це є; *like* – і вподобати, і подібний до, *to follow* – слідувати, а *fellow* – парубок, *bed* – ліжка і *bad* – поганий, *vary* – відрізнятися і *very* – дуже; *for* – для, і *four* – чотири, *born* – народжений і *burn* – опік, *full* – повний, а *fool* – нерозумний, *to present* – дарувати, а *to represent* – представляти; 4) дотичні до опису структури геодезичних приладів, *spring* – весна і *spring* – пружина / скорочуватися-розпрямлятися; 5) виявлені під час опрацювання теми “Математика”: *angel* – ангел і *angle* – кут; *to improve* – вдосконалити і *to prove* – довести; 6) виявлені під час опрацювання теми з картографії: *ruler* – лінійка і *ruler* – правитель, *flat* – рівнина і *flat* – квартира, *space* – простір і *spice* – спеція, *sailor* – моряк і *seller* – продавець, *Ireland* – Ірландія і *island* – острів; 7) дотичні до теми “ГІС”: *shooting* – і зйомка, і стрільба.

Отже, “хибні друзі перекладача” наявні і у англомовних висловлюваннях на землевпорядну тематику, представлені у семи категоріях. На нашу думку, їх наявність у текстах на землевпорядну тематику ускладнює роботу перекладачам та геодезістам. Відповідно, перспективою дослідження є виявлення та внесення “хибних друзів перекладача” у спеціальні списки для полегшення розуміння висловлювань на землевпорядну тематику та уникнення плутанини.

Список використаних джерел

1. Булич Н. С. “Фальшиві друзі перекладача” у фахових текстах медицини. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/16445/1/“Фальшиві%20друзі”%20перекладача%20у%20фахових%20текстах%20медицини.pdf>.
2. Міронова В. С., Прадівляний М. Г. Хибні друзі перекладача у технічній літературі. URL: <http://conferences.vntu.edu.ua>.
3. Триндяк О. І. Хибні друзі перекладача в текстах газетно-журнального стилю. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/eng/archive/9/part_2/15.pdf.
4. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

Федоровська А. О.,
здобувач вищої освіти,
факультет землевпорядкування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
Науковий керівник:

Якушко К. Г.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

Федоровська А. О. Різновиди перевіряючих завдань на заняттях із англійської мови за професійним землевпорядним спрямуванням. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 51 – 52.

РІЗНОВИДИ ПЕРЕВІРЯЮЧИХ ЗАВДАНЬ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИМ СПРЯМУВАННЯМ

На даний час актуалізується проблема опису певних типів завдань на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням.

Дана розвідка покликана означити основні типи завдань, застосованих на заняттях з англійської мови за професійним землевпорядним спрямуванням

Для перевірки навичок перекладацької діяльності у поєднанні з розвитком висловлювання доказу вибору, першокурсники факультету землевпорядкування повинні були обґрунтувати вибір *“Put “Yes” to agree or “No” to disagree that “розподіл земель” is translated as “land distribution” and write English translation of “під час інвентаризації геодезичних об’єктів”, “Put “Yes” to agree or “No” to disagree that “земельний податок” is translated as “land law” and write English translation of “шаблон правил для купівлі та продажу”, “Put “Yes” to agree or “No” to disagree that “геодезист” is translated as “land manager” and write English translation of “законно оформлена власність” тощо.*

Незважаючи на безперечну важливість представлених раніше завдань, вважаємо найголовнішою частиною усне опитування, закріплене під час дистанційного навчання і записом відповідного аудіодіалогу: *“Comment on the given problem, perform the suggested communicative roles: You are two land managers. Discuss practical situation and adequate terms concerning geodesy / land law / soils / GIS / cartography in dialogue”* та ін [1].

Вісім тестових завдань, які обов’язкові для виконання, окрім представлення розгорнутих висловів та двох тестових завдань з розвитку спеціалізованого та розмовного мовлення сфокусовані на розрізнення певних граматичних явищ. При цьому важливо, що певні з цих завдань покликані активізувати пошукову мозкову діяльність майбутніх землевпорядників на початковому етапі вивчення ними англійської

мови за професійним спрямуванням, оскільки студентів попереджено, що можлива відповідь “Нема правильного варіанту”, “Нема співпадіння” тощо. Однак такі завдання поодинокі, а не носять систематичного характеру для уникнення надмірного ускладнення тестових завдань під час екзаменаційного випробування, яке вже саме по собі є стресовою ситуацією. Описані завдання представлені у таких різновидах, як “Transform the verb ...into negative form”, “Transform the statement ...into passive voice”, “Mark two changed words from brackets according to tense indicator:...”, “Connect the columns...”, “Choose “Yes” or “No” if ...is the synonym to...”, “Mark two variants as plural for... and as the comparison for...”, “Mark one number of correct variant for... among such variants as...” тощо [2].

Отже, існують кілька різновидів перевіряючи завдань на заняттях із англійської мови за професійним землевпорядним спрямуванням. Перспективою дослідження є огляд застосованих на практиці у певному навчальному закладі інших типів вправ контролю успіхів розвитку загальних мовних та мовленнєвих знань на практиці.

Список використаних джерел

1. English for Geodesy (Англійська мова для підготовки фахівців ОС “Бакалавр” зі спеціальності “Геодезія та землеустрій”). Київ : ДДП “Експо-Друк”, 2019. 160 с.
2. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

Якушко К. Г.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри англійської мови для
технічних та агробіологічних спеціальностей,

Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

УДК 372.881.111.1

Якушко К. Г. Some last stages tasks for the future land managers' English exam preparation. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 52 – 53.

SOME LAST STAGES TASKS FOR THE FUTURE LAND MANAGERS' ENGLISH EXAM PREPARATION

Nowadays it's important to introduce some demand to the exam preparation beforehand.

Our task is to distinguish two last stages tasks for the future land managers' English exam basing upon the 2020/2021 studying year electronic course materials [2].

The first important final stage of the work in the first year with future land managers was the review of the basic forty questions on various topics, submitted for additional interview exams, in addition to oral defense of direct answers to a specific ticket in the following list: “1. What University do you study at?”, “2. What Faculty do

you study at? Are you freshman?”, “3. What is English? What are your favorite subjects to be studied?”, “4. Where are you from?”, “5. What is your native town famous for?”, “6. What are your hobbies? How old are you?”, “7. What are your plans for the future?”, “8. What does land manager deal with in general?”, “9. Have you any dialogues about soils and cartography? Represent them”, “10. Have you any dialogues about geodesy and GIS? Represent them”, “11. Have you any real life stories about soils and cartography? Represent them”, “12. Have you any real life stories about geodesy and GIS? Represent them”, “13. Do you know any interesting facts about soils and cartography? Represent them”, “14. Do you know any interesting facts about geodesy and GIS? Represent them”, “15. In what way can soil be damaged?”, “16. What parts of country have the best soil?”, “17. What are the types of soil?”, “18. What are topographic objects?”, “19. What are soil zones?”, “20. How does soil type affect crop growth?”, “21. What does survey determine?” “22. What are three pillars of geodesy?”, “23. What are three fundamental properties of the Earth?”, “24. What is the aim of geodetic survey and land probing analysis?”, “25. What are traditional geodetic tools?”, “26. What are four groups of geodetic tools?”, “27. What must every surveyor know how to adjust?”, “28. How to add the list of geodetic tools mentioning optical-mechanical ones?”, “29. What does topographic shooting predict?”, “30. What does mapping layout predict?”, “31. What are maps?”, “32. What may maps illustrate?”, “33. Are all components of maps similar?”, “34. What must cartographer know?”, “35. What does GIS allow us?”, “36. Does GIS use computer software?”, “37. Do aerial photography and photogrammetry combine photos only from one angle?”, “38. Are GPS digital maps connected with DWP photomaps?”, “39. Are unmanned aerial vehicles Drones useful?”, “40. What geodetic tools functions does multifunctional GIS geodetic device include at once?”.

The second stage tasks to prepare English exam included awareness with basic specialized words being related to the field of land management and their automatic reproduction in one's own foreign language through demand to be ready for the further English exam oral interviewing, to form without preparing English sentences untroucing different rules of grammar involving words *legend, geodetic grid, land planning works, directional boring, geospatial information, land use relations, land easement, cartographic projection, etc.* To achieve this level of entry into a foreign language environment, students were previously asked to print a grammar of basic rules to be the most commonly used by real English speakers in parallel with printing a table of terms and gradually compiling the content of reproduction of rules and sentences and in the grammatical abstract on the basis of the table with the most important land managers' terms [1].

Thus, there are two main stages tasks for the future land managers' English exam preparation. The perspective of research is to note the detailed list of the whole course tasks to develop general communicative skills while studying future land managers' professional purpose English.

Список використаних джерел

1. English for Geodesy (Англійська мова для підготовки фахівців ОС “Бакалавр” зі спеціальності “Геодезія та землеустрій”). Київ: ДДП “Експо-Друк”, 2019. 160 с.
2. Якушко К. Г. Електронний навчальний курс “Англійська мова: ГіЗ”. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2316>.

СЕКЦІЯ 8. ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

Любченко Н. В.,

УДК 331.107.1

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту освіти та права,
Державний заклад вищої освіти "Університет
менеджменту освіти", м. Київ

Любченко Н. В. Народа без наради: нові виклики у менеджменті організацій. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 54 – 56.

НАРАДА БЕЗ НАРАДИ: НОВІ ВИКЛИКИ У МЕНЕДЖМЕНТІ ОРГАНІЗАЦІЙ

Пандемія COVID-19, яка охопила світ у 2020 р., завдала удару по системам освіти країн. Фактично пандемія спричинила трансформацію усталеного формату організації навчання на усіх рівнях освіти. Це обумовило пошук і відпрацювання ефективних інструментів організації освітнього процесу в новій реальності [2]. Нові виклики актуалізували необхідність упровадження нових підходів у менеджменті освіти. Досліджуючи науково-організаційні основи проведення нарад в управлінській діяльності керівника закладу освіти, зазначимо, що сьогодні потребують упровадження такі методи їх організації, які забезпечують реалізацію стратегічних цілей організації.

“У вітчизняних дослідників руки поки не дійшли, а ось британці на початку цього року порахували. Згідно з STL Microsoft Training, співробітники компаній у середньому щорічно висиджують на 207 зібраннях. І майже 140 з них завершуються безрезультатно — заявленої мети учасники не досягають. Ще дослідження показало, що від засилля нарад, традиційної проблеми корпорацій, також страждає і середній, і малий бізнес. Як влучно висловився сучасний видатний канадсько-американський економіст Джон Кеннет Гелбрейт, “наради незамінні, якщо ви вирішили нічого не робити”” [3]. Спроби щодо узагальнення спостережень фахівців країни з цього питання існують, наприклад, про те, що “дослідження свідчать, що керівники різних рангів використовують від 10 до 50 відсотків свого робочого часу на проведення нарад і засідань, багато часу витрачається і на їх підготовку. Іноді керівник протягом робочого дня буває на трьох-чотирьох засіданнях і нарадах” [6].

За підсумками проведеного аналізу візьмемо до уваги таке трактування сутності поняття “нарада”: спільне обговорення, вирішення певних питань; засідання; обмін думками, обговорення чогось з кимсь; спільне обговорення важливих питань і прийняття рішень у всіх сферах виробничого, громадського й політичного життя; форма управлінської діяльності, змістом якої є спільна робота певної кількості учасників; дієва форма залучення членів трудового колективу до розв’язання завдань; вид ділової взаємодії людей в організаційній структурі з метою вироблення спільного рішення і розподілу відповідальності за нього між учасниками комунікативної взаємодії [4; 5].

Викладаючи спецкурс “Самоменеджмент як чинник професійно-особистісного розвитку фахівця”, в межах якого розглядається проблематика комунікації і проведення нарад [1], за підсумками опитування слухачів курсів підвищення кваліфікації, зокрема керівних і педагогічних кадрів загальної середньої освіти, назвемо основні помилки, які, на погляд опитаних, знижують ефективність наради: 1. Не регламентується тривалість наради (78 %). 2. Не витримується встановлена тривалість (59 %). 3. Нарада триває без перерви (84 %). 4. Не обмежується час на доповіді й виступи (39 %). 5. Учасники не вміють стисло і зрозуміло висловлювати свої думки (69 %). 6. Рішення наради не протоколюються, документально не оформлюються (71 %). 7. Виконання рішень нарад аналізується спонтанно (46 %). Можемо засвідчити, що щороку зростає попит слухачів на курсах підвищення кваліфікації щодо введення в освітні професійні програми, робочі навчальні плани теми “Організація і проведення нарад в професійній діяльності менеджера в освіті”. Аналізуючи види нарад за метою й завданнями, способом проведення, ступенем підготовленості, технікою проведення, періодичністю, кількістю та складом учасників, особливу увагу приділяємо опануванню методів проведення нарад в умовах дистанційного спілкування. Проведення “наради без наради” керівниками закладів освіти може бути однією з тих технологій менеджменту, яка сприяє знаходженню оптимального рішення з усіх питань порядку денного за мінімальний час в контексті місії, цілей організації Така нарада проводиться у три етапи:

1. Керівник формулює у письмовому вигляді проблему, яка вимагає прийняття колективного рішення.

2. Добираються необхідна інформація і вихідні матеріали для розв’язання проблеми, а також складається список осіб, які можуть взяти участь у пошуку оптимальних рішень. Один з учасників обговорення керівником призначається координатором творчої групи. Членам визначеної групи надсилають бланки з письмовим формулюванням проблеми (з використанням сучасних технологій онлайн спілкування).

3. Кожен з учасників повинен сформулювати свою точку зору і письмово викласти її на тому ж бланку (у режимі роботи спільного доступу до документа). Координатору немає необхідності збирати заповнені бланки, тому що інструментарій дозволяє працювати одночасно онлайн. Тому він знайомиться з отриманим змістом, спілкується з кожним учасником, уточнюючи пропозиції, та приймає остаточне рішення щодо вирішення проблеми. У розв’язанні складних питань бере участь керівник.

Такий підхід в організації наради є проявом технології партисипативного управління закладом освіти та реалізації принципу освітньої політики щодо демократизації управління освітою.

На наш погляд, актуальним є підготовка на рівні центрального органу виконавчої влади у сфері освіти рекомендацій щодо порядку інформаційно-організаційного та документального забезпечення підготовки та проведення нарад на різних рівнях управління.

Список використаних джерел

1. Любченко Н. В. Самоменеджмент як чинник професійно-особистісного розвитку менеджера в освіті: спецкурс / НАПН України ДВНЗ “Ун-т менедж. освіти”. Київ, 2017. 45 с.
2. Відповідь світової спільноти на виклики COVID-19 в освіті (лютий – червень 2020 р). : оглядове видання / НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України ; упоряд.: О. І. Локшина, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, Н. В. Нікольська, М. М. Тименко, О. М. Шпарик ; наук. ред. О. І. Локшина. Київ : Авторитет, 2020. 36 с. <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-0-4-2020-36>
3. Московчук Е. Поради про наради. 2018. URL: <https://buduysvove.com/publications/porady-pro-narady>.
4. Варенко В. М., Горбунова О. В. Референтна справа : навч. посіб. Київ : Видавництво “Центр учбової літератури”, 2016. 196 с.
5. Народа. Словник української мови Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні Національної академії наук України. URL: <http://www.inmo.org.ua/sum.html?wrд=нарада>.
6. Лорві І. Ф. Самоменеджмент. Конспект лекцій для студентів спеціальність: 7.03060101 “Менеджмент і адміністрування” навчально-наукового центру післядипломної освіти. Луцьк : ЛНТУ, 2011. 136 с.

СЕКЦІЯ 9. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Корягін В. М.,

УДК 796.093

д-р пед. наук, д-р наук з фіз. виховання і спорту,
професор, Заслужений тренер України,
завідувач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Заверікін А.М.,

доцент, майстер спорту, Заслужений тренер України,
доцент кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Гребінка Г. Я.,

старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Мельничук М. П.,

майстер спорту, старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Заліско О. К.,

майстер спорту, старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Смірнова Л. М.,

старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Корягін В. М., Заверікін А. М., Гребінка Г. Я., Мельничук М. П., Заліско О. К., Смірнова Л. М.
Система контролю в спортивних іграх. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р).
Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 57 – 58.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ В СПОРТИВНИХ ІГРАХ

Анотація. На прикладі баскетболу представлені результати досліджень системи контролю фізичної підготовленості спортсменів.

Ключові слова: баскетбол, фізична підготовленість баскетболістів.

Постановка проблеми. При організації тренувального процесу баскетболістів важливе значення набуває питання про вибір критеріїв, з допомогою яких можна оцінити хід тренування з точки зору рівня та динаміки фізичної підготовленості спортсменів [1 – 3].

Ми вивчали рівень та динаміку фізичної підготовленості у баскетболістів.

Методи дослідження. Для оцінки рівня розвитку швидкості спортсменів використовувалась фотофінішна установка з точністю до 0,001 с. Стрибок ввверх з

допомогою спеціально сконструйованого прибору, стрибок в довжину з місця, біг по майданчику від лицьової до протилежної лицьової лінії 3 рази 40 с через 60 с відпочинку. У дослідженнях прийняли участь 48 баскетболістів у віці 20 – 30 років (мсмк, змс, мс), 15 чоловік юнаки 18 років, 17 баскетболістів – юнаки 19 років, 15 баскетболістів – 22 – 30 років.

Результати. Статистичний аналіз показав, що зміна показників в тесті швидкісно-силової спрямованості (стрибок вгору з місця, стрибок в довжину з місця, біг на 6 і 20 м) у баскетболістів протягом 2 років тренувань носять недостовірний характер. По рівню розвитку швидкісно-силових якостей юнаки не поступаються, а в деяких випадках і випереджають баскетболістів – чоловіків високої кваліфікації, так, в бігу на 20 м баскетболісти – чоловіки показали результат $2,98 \pm 0,12$ с, а юнаки до 19 років – $2,97 \pm 0,09$ с (достовірність різниці $P < 0,05$).

Оцінка швидкісної витривалості показала, що дорослі баскетболісти в тесті біг 3 рази по 40с через 60с відпочинку показали результат 583 ± 21 м, а юнаки до 19 років 609 ± 15 м (достовірність різниці $P < 0,05$). Аналогічне спостерігається і в інших тестах. Спираючись на ці результати розроблені критерії оцінки рівня швидкісно-силових якостей і швидкісної витривалості.

Висновки:

1. Як показали дослідження рівень фізичної підготовленості баскетболістів 18 – 19 років і дорослих суттєво не відрізняється. У зв'язку з цим процес підготовки юних баскетболістів необхідно націлювати на досягнення прогнозованих модельних показників у віці 18 років.

2. Контроль за рівнем фізичної підготовленості, як і по інших сторонах підготовки баскетболістів, дозволяє оптимізувати процес підготовки команди до змагань, проводити відбір по об'єктивних критеріях.

Список використаних джерел

1. Кондрашин В. П., Корягин В. М. Треніровка баскетболистов высших разрядов. Киев : Здоров'я, 1978. 93 с.

2. Сушко Р., Мустафа А. Оценка эффективности технико-тактической деятельности баскетболисток с учетом различий периодов игровой деятельности. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі України. Фізичне виховання і спорт: журнал / уклад. А. В. Цьось, А. І. Альошина. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі України, 2015. Вип. 18. С. 234 – 240.

3. Doroshenko, E., Sushko, R., Koryahin, V., Pityn, M., Tkalich, I., & Blavt, O. (2019). The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of factor analysis methods. *Human Movement*, 20(4), 33 – 40. <https://doi.org/10.5114/hm.2019.85091>.

Корягін В. М.,

д-р пед. наук, д-р наук з фіз. виховання і спорту,
професор, Заслужений тренер України,
завідувач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Зубрицький Я. Я.,

майстер спорту, викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Оліярник В. І.,

майстер спорту міжнародного класу,
старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Гавриленко М. М.,

старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Світлик В. В.,

старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Сербо Є. В.,

майстер спорту, старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів

Корягін В. М., Зубрицький Я. Я., Оліярник В. І., Гавриленко М. М., Світлик В. В., Сербо Є. В. Характер фізіологічних зрушень в організмі спортсменів у процесі змагальної діяльності. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 59 – 61.

ХАРАКТЕР ФІЗІОЛОГІЧНИХ ЗРУШЕНЬ В ОРГАНІЗМІ СПОРТСМЕНІВ У ПРОЦЕСІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Досліджено характер фізіологічних зрушень в організмі баскетболістів під час змагань. Встановлено, що в основі цього процесу – вибір найефективніших засобів і методів тренування на основі даних контролю фізіологічних функцій. Мета дослідження полягала в оцінці діяльності баскетболістів під час змагань й установлення змін фізіологічних функцій гравців у процесі тренування та змагань. Для проведення експерименту обстежували спортсменів високої кваліфікації – учасників міжнародних турнірів.

Ключові слова: баскетбол, загальна діяльність, фізіологічні зміни.

Постановка проблеми. Вибір найефективніших засобів і методів тренування, спрямованих на підвищення функціональних можливостей спортсменів, базується на знанні вимог, які пред`являються до організму певними видами спорту. Питання про встановлення критеріїв щодо окремих функцій та фізичних якостей спортсменів все ще потребує дослідження [1 – 9].

Ми прагнули оцінити діяльність баскетболістів під час змагань і з'ясувати зміни фізіологічних функцій гравців у процесі тренування та змагань. Обстежували спортсменів високої кваліфікації – учасників міжнародних турнірів.

Мета досліджень. Рівень легеневої вентиляції визначався шляхом забору видихуваного повітря до мішків Дуглаха з наступним виміром об'єму повітря, яке знаходилося в мішку.

У змагальних іграх рівень легеневої вентиляції визначався під час змагань гравців, а також в перервах гри.

Визначення процентного змісту роботи шляхом аналізу проб на газоаналізаторі Spirolit і ME –TAMAX, які здатні роботи реєстрацію концентрації O_2 і виділення CO_2 у видихуваному повітрі.

Результати. Установлено, що баскетболісти під час гри витрачають чимало енергії. Рівень споживання кисню під час гри варіює в межах 72,3 до 96,6 % від максимуму кисневого споживання із середнім 85,8 %.

Про значну активізацію аеробних перетворень у навантажених м'язах свідчить високий рівень (2,51 л/хв.) алактатного O_2 – споживання помірно високі і показники лактатного O_2 – споживання (0,42 л/хв.) в якому відображається ступінь метаболічної активності міокарда. Про значну активізацію серцевої діяльності свідчить максимальний пульс – в середньому 198,9 уд./хв. при варіюванні від 180 до 230 уд./хв.

Участь у напруженій грі поряд зі значною активізацією аеробних функцій призводить до значного використання анаеробних джерел енергії. Про це, зокрема, свідчать величини O_2 – боргу, який під кінець гри досягає 4,5 – 7,9 л. Відповідне значення пульсової недостатності в цих умовах в межах від 1991 до 4058 уд./хв. “Надлишок” вуглекислого газу досягає 1,32 л/хв. Зміна в процесі гри систем захисту істотно відбивається на показниках аеробного і анаеробного обміну. Найчастіше це спостерігається при застосуванні системи захисту “пресинг”. Найбільше змінюється кисневий і пульсовий борг у гравця, який виконував функцію нападаючого. Рівень O_2 – споживання під час гри істотно не мінявся.

Висновки:

1. Результати досліджень показали, що енергетичне забезпечення спортивних змагань з баскетболу носить аеробно-анаеробний характер з великою питомою вагою гліколізу. Фізіологічні зміни в організмі баскетболістів залежать від характеру ігрової діяльності і системи захисту. Система “пресинг” супроводжується значно більшим напруженням, ніж особиста і зональна системи захисту.

2. Результати досліджень показали, що захисники і нападаючі більше рухаються під час гри, ніж центрові і тому навантаження на організм баскетболістів різне. Цей фактор необхідно враховувати при плануванні тренувань баскетболістів різних ігрових амплуа.

3. Аналіз результатів дослідження змагальної діяльності баскетболістів показав, що в тренувальному процесі треба приділяти велику увагу розвитку як аеробних так і анаеробних якостей спортсменів, особливо анаеробних гліколітичних.

Список використаних джерел

1. Рысс А. А. Исследования функциональных изменений у спортсменов – баскетболистов под влиянием специализированной тренировки : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Пермь, 1971. 19 с.
2. Корягін В. М. Підготовка висококваліфікованих баскетболістів : підручник для вузів фізичного виховання. Львів : Край, 1998. 191 с.
3. Поплавський Л. Ю. Баскетбол. Київ : Олімпійська література, 2004. 447 с.
4. Åstrand, P. O. (1955). New Records in Human Power. *Nature*, 176, 922 – 923 <https://doi.org/10.1038/176922a0>.
5. Lihmann, G. (1961). В kh “Handtuch der gesarn Arbeismedizin”. Berlin.
6. Годик М. А. Спортивная метрология : учебник для ин-тов физич. культуры. Москва : Физкультура и спорт, 1988. 192 с.
7. Gaetano, R., Gaetano, A., Domenico, T., & Mario, L. (2016). Analysis of learning a basketball shot. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(1), 3 – 7. <https://www.doi.org/10.7752/jpes.2016.01001>.
8. Tsimachidis, C., Patikas, D., Galazoulas, C., Bassa, E., & Kotzamanidis, C. (2013). The post-activation potentiation effect on sprint performance after combined resistance / sprint training in junior basketball players. *Journal of sports sciences*, 31(10), 1117 – 1124. <https://doi.org/10.1080/02640414.2013.771817>.
9. Сушко Р., Мустафа А. Оценка эффективности технико-тактической деятельности баскетболисток с учетом различий периодов игровой деятельности. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт: журнал / уклад. А. В. Цьось, А. І. Альошина. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. Вип. 18. С. 234 – 240.

СЕКЦІЯ 10. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Гуніна О. О.,
здобувач вищої освіти,
Міжнародний гуманітарний
університет, м. Одеса

УДК 7.071.1

Гуніна О. О. Ліна Костенко і українська культура. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 62 – 63.

ЛІНА КОСТЕНКО І УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

“Історія будь-якої культури здебільшого опосередкована особистістю, бо проходить через її індивідуальний досвід, погляди та оцінки, що змінюються з плином часу. І у цьому розумінні історія української культури, кожної з її епох, – персоніфікована” [2, с. 3].

Не виключенням є і українська культура. Її творці – це, насамперед, особистості, люди яскравої харизми, життєвої позиції, сповнені патріотичних почуттів та любові до рідної землі. Саме такою, на наш погляд є Ліна Костенко – поетеса епохи. Вона не тільки оповідач з виразним талантом, її висока громадянська поезія, завжди актуальна. Через слово Ліни Костенко намагаємось зрозуміти не лише наш час і себе в ньому. Причиною цього є природжена здатність до емпатії, до мисленнєвої реакції на все побачене, підмічене, прочитане, глибокоемоційне переживання явищ світу.

“Найбільш в творчості поетеси вражає високий рівень думання. Долання висоти, що стало нормою. Її творчість – приклад шляхетного служіння поезії. Дивує сила характеру. В її останніх збірниках ніякої кон’юнктури, немає в неї віршиків – паровозиків. Вона вимовчала своє право сказати: “Мого народу гілочка тернова”. Думаю, що без таких людей, як Ліна Костенко, всі розмови про високе призначення поета – тільки красиві слова” [3]. Недарма її, разом з іншими видатними особистостями називають “ядром нації” [1].

Ліна Костенко – саме той випадок, коли безстрашність в наборі з безкомпромісністю передаються генетично, а потім іще загартовуються у життєвих негараздах і боротьбі людини із системою.

Майже усі її твори це захист інтересів української нації, яка значний час опинялася в чужорідному культурному й інформаційному просторі. Твори “Маруся Чурай”, “Берестечко”, “Крила”, поетичні збірки “Над берегами вічної ріки”, “Неповторність”, “Сад нетанучих скульптур”, “Відлуння десятиліть”, “Гіацинтове сонце” та ін. сповнені любові до рідної землі, мудрості, душевної теплоти та ширості.

Ліна Костенко – мисляча, безстрашна і цікава особистість, взяла на себе обов’язок поставити свого сучасника перед нормами, що їх виробляло людство впродовж століть – задуматись над сутністю свого життя, зосередитись на усвідомленні себе сином своєї землі, гостро і безкомпромісно відстоювати свої ідеали.

Ліна Костенко – незаперечний моральний авторитет для українців, і за свій вік вона жодного разу не запламувала себе компромісами з нечесною владою. Сила волі та незламність письменниці вражають. Та зараз, коли наш простір переповнений інформаційним шумом, Ліна Костенко воліє мовчати. І це горде мовчання теж є позицією.

Дійсно, пізнання епохи можливо лише через особу, а пізнання особи – через епоху, бо історія культури – це передусім творча діяльність людей. Ліна Костенко є видатною особистістю української культури, її життя і творчість тісно пов’язані з розумінням цілісного образу народу і пройденого ним історичного шляху.

Список використаних джерел

1. Ким пишається українська нація. Українська правда. 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/01/12/7202587>.
2. Українська культура в іменах. Довідник для студ. усіх спеціальн. / О. О. Петутіна та ін. ; за ред. О. О. Петутіної. Харків : НТУ “ХПІ”, 2017. 303 с.
3. Шестак А. Ліна Костенко. Поетеса епохи. Українська правда. 2018. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2018/12/10/7200729>.

Кириленко К.,
здобувач вищої освіти,
Міжнародний гуманітарний
університет, м. Одеса

УДК 316.722

Кириленко К. Основи української ментальності. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 63 – 65.

ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Ментальність є багатограним феноменом культури, який нерозривно пов’язаний з певною спільнотою.

У науковій літературі ментальність тлумачиться як сукупність соціально-психологічних настанов, які формують способи бачення світу та уявлення людей, що належать до тої або іншої культурної спільноти. Тобто ментальність розуміється як “деяка інтегральна характеристика людей, що живуть в певній культурі. Така характеристика дозволяє описати своєрідність бачення світу цими людьми та пояснити специфіку їх реагування на нього” [2, с. 116].

Ментальні характеристики соціуму проявляються у словесній мові (вербальній культурі суспільства) та мові жестів, поведінці, звичаях і віруваннях.

Ментальність проявляється як спосіб мислення як загальна духовна налаштованість та настанови до навколишнього світу.

Певною мірою менталітет визначає історичну долю народу. “Менталітет (людини, суспільства, народу) – це його душа, специфічне інформаційно-енергетичне поле, що охоплює емоційний, інтелектуальний та духовний рівні життєдіяльності всієї соціальної системи. Природне і культурне, раціональне (інтелектуальне) і підсвідоме (інтуїтивне, емоційно-почуттєве), індивідуальне і суспільне – все це переплітається та постійно між собою взаємодіє” [1].

Ментальні риси поступово складаються, передаються з покоління в покоління і тривалий час зберігаються серед мешканців даної території.

Працьовитість та *доброта* українця – загальновизнана ментальна характеристика. В менталітеті українців сформувався високий рівень *творчого індивідуалізму*. Він повною мірою проявився у господарській діяльності, у сфері мистецтва і літератури, в музичності народу, в тому числі у створенні чудової української пісні, в досягненнях науки і культури. При цьому ми виробили загальнонаціональну особливість – *толерантність*, як наслідок впливу доби кочових племен. Адже впливи кіммерійців, скіфів, сарматів, гунів та ін., які постійно змінювали одне одного, ставили перед місцевим населенням непросте завдання – не просто вижити, але і зберегти своє господарство і культуру. Саме в подібних умовах надмірного зовнішнього тиску формувалися такі риси менталітету автохтонного населення, як життєва стійкість і толерантність, вміння пристосуватися до різних форм мінливої влади. Недарма Вольтер назвав її “універсальною цінністю”. У нашому суспільстві толерантність “забезпечує інтеграцію і консолідацію. Без неї просто неможливо існування сучасної цивілізації. Особливо важлива її роль в сучасному українському суспільстві, коли безліч громадян мають свої особливості етнічного походження, різні мови, культури, політичні погляди тощо” [1].

Ми *дружелюбна* та *гостинна* нація, навіть в інших країнах говорять про нашу гостинність.

Не проста історична доля також вплинула на формування ментальності українців. Тоталітаризм, голодомор, революції та війни – усі ці випробування не викоринили і не знищать нас. Навпаки, вони дозволили сформувати незнищенне *прагнення народу до волі*, яке стало однією з найголовніших ознак національного менталітету. Не випадково навіть деякі навіть більшовицькі автори писали про “дух вольности, который давал украинцам нечеловеческую силу в течении сотен лет воевать против своих угнетателей: поляков, русских, татар и турок и одерживать над ними блестящие победы” (Л. Троцький) [1].

Ці та інші риси ментальності роблять нашу культуру унікальною. Ми, молоде покоління українців, можемо відновлювати і розвивати нашу країну. Потрібно дбати про культурне й духовне відродження народу. Тому ми повинні пам'ятати про те, що держава будується не тільки у вигляді підприємств, кордонів чи армії, а й у душі та свідомості народу. Останніми роками багато молоді прийшло до державного управління. Далеко не всі вони мають необхідний досвід, проте ми переконані, що нові тенденції і пошуки врешті-решт принесуть позитивні

здобутки, дозволяють зробити наступний крок у соціально-політичному і економічному розвитку країни на шляху до її справжнього національно-культурного відродження.

Список використаних джерел

1. Стьопін А. О. Український менталітет. URL: <https://sites.google.com/site/stiopinspezkurs/Home/tema-6-ukraienska-mentalnist-i-proces-samoorganizacii-e-suspilstva>.
2. Уварова Т. Ментальність і культура. *The issues of culture and arts in the interpretation of modern humanities knowledge : collective monograph* / А. А. Genkin, М. Р. Kalashnyk, Yu. I. Loshkov, Т. S. Ovcharenko, А. Р. Ovchynnikova, Т. I. Uvarova, Ye. V. Yanyna-Ledovska, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. 152 р.

Кутішевська О.,
здобувач вищої освіти,
Міжнародний гуманітарний
університет, м. Одеса

УДК 7.071.1

Кутішевська О. Тема природи у творчості Лесі Українки. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 65 – 66.

ТЕМА ПРИРОДИ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

На тлі сучасного діалогу людини та природи, показовим стає новий етап переосмислення й переоцінки культурної спадщини українського народу, його унікального глибинного зв'язку з природним середовищем, проникнення світу природи в усі галузі культурного життя українців.

Тісний зв'язок з природою найбільше виявився у творчості славетної поетеси, чиє 150-річчя ми вшановуємо цього року. Гостре, витончене відчуття природи рідного краю, глибоко сакральне ставлення до рідної землі створює фундамент творчості Лесі Українки.

Поетичні драми Лесі Українки насичені архетипною символікою. Так, наприклад, у поемі “Касандра” простежується архетип “Природи” та “Доброї матері землі”. Це один із найважливіших для українців архетипів. Життя приходить з землі та йде після смерті у землю. Тобто увесь цикл людського існування нерозривно пов'язаний з землею. Не випадково, що одним з базових в українській культурі виступає поняття антеїзму. Цей термін походить від імені давньогрецького велетня Антея – сина богині землі Геї. З антеїзмом пов'язують особливості ментального складу українців, високу екологічну культуру, яка була властива нашим предкам, пошану до хліборобської праці, численні землеробські традиції, тощо.

Справжнім “гімном рідній землі” є твір Лесі Українки “Лісова пісня”. “Прописана в генетичному коді українців здатність відчувати красу та гармонію природи, виступає в драмі в якості найвищої мудрості” [3, с. 150]. Зі сторінок фантазмагоричної, ілюзорної та одночасно пронизливо людяної драми-феєрії “Лісова пісня” сходять неймовірної краси й переконливості міфологічні художні образи. Антропоморфні ззовні та природні всередині, ці образи віддзеркалюють потаємну складову душі українського народу: глибокий взаємозв’язок з природою. У образі лісової красуні Мавки поетеса втілює саму сутність природи – одночасно могутню та беззахисну, таку, що глибоко відчуває та безкорисно дарує увесь світ тому, кого кохає.

Символіка образів рослинного світу, застосованих поетесою у багатьох творах сягає в глибини етнографічної фольклорної спадщини прашурів українців. Так, калина здавна символізувала дівоцтво, осяювала красою свого білого цвіту та червоних ягід тремтливий образ нареченої. У “Лісовій пісні” ми зустрічаємо: “Невинна біль змінилась в гордий пурпур на тій калині, що тебе квітчала, де соловей співав пісні весільні” [1, с. 58]. Ніжністю, тремтливістю української дівчини наділений образ берези, яку Мавка називає сестрою. “Не знаю нічого ніжного, окрім берези, за те ж її сестрицею взиваю; але вона занадто вже смутна, така бліда, похила та журлива, – я часто плачу, дивлячись на неї” [1, с. 20].

“Навіть сама поетеса не рідко порівнювала себе з плющем – рослиною непоказною, але чіпкою у невпинному рості-прямуванні до неба й сильною настільки, що годна втримати від падіння стіну-руїну”. (поезія “Хотіла б я тебе, мов плющ, обняти...”) [2, с. 46].

Важливим є образ старого дубу, що символізує ось світу, яка створює рівновагу між природою та людиною. Підкреслюючи цю спроможність людини та природи досягнути взаємної гармонії та балансу, Леся Українка в устами Лісовика з “Лісової пісні” промовляє: “Та дядько Лев закликав на життя, що дуба він повік не дасть рубати. Тоді ж і я на бороду закликав, що дядько Лев і вся його рідня повік безпечні будуть в сьому лісі” [1, с. 12]. Глибокий сакральний зв’язок між світами, втілено в образі старого дубу. Він вказує на культ рослинного світу, який глибоко вкорінений у генетичну пам’ять українців. Починаючи з язичницьких часів, шанобливе ставлення до цього природного велетня асоціювалось з гідністю та гордістю за свій народ.

Отже, у своїх творах поетеса наочно демонструє синкретичне злиття природи та людини, яке вбудоване у світогляд нашого народу. На наш погляд, прочитання творів Лесі Українки у контексті актуальних проблем сучасності, може відкрити нові аспекти взаємодії людини та природи.

Список використаних джерел

1. Українка Л. Зібрання творів у 12-ти томах. Київ, 1975 – 1979. Т. 8. 1977. С. 159.
2. Макаров А. М. П’ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво: Нариси з психології творчості. Київ : Рад. письменник, 1990. 285 с.
3. Стоян С. П., Толстоухов А. В. Вплив природи на процес формування української ментальності. *Філософія природи*. Київ : Видавець Парапан, 2006. С. 146 – 167.

Ярко М. І.,

УДК 78.072.2

канд. мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музикознавства та фортепіано,
Навчально-науковий інститут музичного мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка, м. Дрогобич

Ярко М. І. Епістемологічні пріоритети в освітній компоненті сучасного систематичного музикознавства. *Здобутки, реалії та перспективи освіти в сучасному світі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 28 червня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 67 – 69.

ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ В ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТІ СУЧАСНОГО СИСТЕМАТИЧНОГО МУЗИКОЗНАВСТВА

Постановка питання щодо освітньої компоненти сучасного систематичного музикознавства є гостро актуальною тим, що ця сфера знань покликана продукувати не що інше, як еталонні індикації стосовно фундаментальних категорій музикознавчої думки. А тому, вживаючи у назві тез поняття “епістемологічні” пріоритети (від гр. “епістема” – знання) мається на увазі “знаннєвий” актив сучасного систематичного музикознавства як такої наукової галузі, яка ще в останні десятиліття ХХ ст. фактично об’єднала сфери знань так званого “теоретичного” та “історичного” музикознавства у тісний конгломерат проблем з тлумачення істинної природи музичного мистецтва.

Відтоді приреченими на небуття виявилися, наприклад, алгоритми формально-логічної констатації явищ зразка “форми-схеми”, оскільки їх замінили аргументації на користь композиційно-драматургічної логіки та її адекватних алгоритмів структуротворення.

Своєю чергою, суттєвих змін зазнали теорія жанру та стилю. Так, замість констатуючих аргументацій з розряду виконавського ресурсу та кількісних показників щодо композиційного плану для певного типу жанру актуалізованим виявило поняття семантики жанрової форми та її інваріанту. Відповідно стосовно категорії стилю актуалізованим виявилось мислення про нього як про “світовідчуття, що звучить” (вислів В. Медушевського), що зумовило тлумачення цього феномена у його металогічних значеннях.

Відзначимо, однак, що подібного роду змінам сприяло передусім відродження ідей академіка Бориса Асаф’єва, який ще на поч. ХХ ст. озвучив тезу: “Музика – мистецтво інтонованого смислу”. Відтак, усі “відроджувальні” рухи цієї тези зродили чимало новітніх дослідницьких проєктів, з-поміж яких варто відзначити: монографію Є. Назайкінського “Логіка музичної композиції”; чисельні наукові розвідки Н. Горюхіної щодо композиційної логіки та її стильових інваріантів; феноменальні прозріння М. Арановського щодо поняття інваріанту жанрової форми; вишукані аналітичні есе В. Бобровського на тему “порухів душі” як підоснови

стильових алгоритмів творення музичного тематизму; не менш важливими в плані подібних аналітичних принципів виявилися також рекомендації К. Руч'євської з приводу розрізнення інтонаційного рельєфу тематичного матеріалу тощо.

Осібним чином слід також відзначити й такі елементарні знаннєві форми, як, наприклад, поняття “метричної стопи” (Б. Алексеев, А. Мясоєдов) – артикуляційно відмінних форм інтонування парного чи непарного дольового такту стосовно розташування тактової риски. Адже якщо вдатися до такого методичного прийому, як декламування імен (згідно із кількістю складів у слові та місцем розташування наголосу), тоді уповні ймовірно виникатиме належна інтонаційна модальність (ямбічна, хореїчна, дактильна, амфібрахічна, анапестична тощо), що нейтралізує собою формальну чисельність метричного такту, бо натомість увиразнює його інтонаційну логіку (хорей – “Оль-га”; ямб “Ос-тап”; дактиль – “Да-рі-я”; амфібрахій – “Ок-са-на”; анапест – “О-лек-сандр”). Відтак, навіть графічна модель диригентського жесту має можливість увиразнювати “сильний” час такту та його “слабкі” частки – із значно меншою енергією рухової динаміки.

Однак, побіжно подані зауваги щодо зрушень у знаннєвому активі систематичного музикознавства, про яке прийнято мислити в ролі “теорії музики”, заслуговує на те, аби про нього мислити в алгоритмах “епістемології світу музики” – спеціальної знаннєвої конструкції, яка призначена позначати рівні структурно-семантичної логіки музичного мислення у версії інтонаційних конструктів безпосередньо “світу музики”; причому – покладаючись на найбільш актуальні здобутки систематичного музикознавства стосовно алгоритмів музичного мислення [6].

Пропонуємо, відтак, уявити собі концентричну модель “світу музики” у вигляді восьми кіл, які відцентровим рухом розповсюджують інформацію про цей світ. Причому, оскільки осереддя моделі має статус стилістичного ресурсу музичного мовлення, пропонуємо його увиразнення у вигляді “квадратів” – як такої геометричної фігури, що є позначенням суто конструктивного способу мислення: 1) “інтонаційна модель” (В. Г. Москаленко [3, с. 49 – 53]); 2) “інтонаційний рельєф тематичного матеріалу” (К. О. Руч'євська [4]) як свідчення “порухів душі” (В. П. Бобровський [2, с. 32]); 3) композиційно-драматургічна логіка як тип структуротворчого принципу (Н. О. Горюхіна, Є. В. Назайкінський та ін.); 4) структурно-семантичний інваріант жанрової форми (М. Г. Арановський [1, с. 26 – 39; 2, с. 8 – 39]).

Услід за тим наступні рівні концентричної моделі матимуть “округлу” форму, оскільки виконують роль позначення: 5) естетичної програми історично актуального стилю; 6) історично актуальні пріоритети світоглядної парадигми та типу світовідчуття в сенсі “духовної ситуації часу” (вислів К. Ясперса); 7) історично актуальний тип культури; 8) місце виробленого історичною епохою інтонаційного словника в інтонаційному Континуумі.

Слід, щоправда, загострити увагу на тому, що “рух” у запропонованій моделі “архітектоніки світу музики” рівнозначно може мати як відцентровий, так і доцентровий вектори: від осереддя до континуального виміру і навпаки. А це значить, що сучасне систематичне музикознавство прагне інтегрувати (а не диференціювати) знакові свідчення музичного тексту, інтерпретуючи їх у системних стосунках.

Таким чином, здобуті сучасним систематичним музикознавством зміни стосовно власної знанневої структури – це той украй необхідний аспект, завдяки якому в його освітній компоненті є можливість позбутися формально-логічних констатацій та шаблонів, які неспроможні відкрити простір для правдивих свідчень музичної творчості в її стильових та духовно-культурологічних якостях.

Список використаних джерел

1. Арановский М. Г. К теории симфонии. *Симфонические искания*. Л. : Сов. композитор, 1979. С. 14 – 39.
2. Арановский М. Г. Структура музыкального жанра и современная ситуация в музыке. *Музыкальный современник*. М. : Сов. композитор, 1987. Вып. 6. С. 5 – 44.
3. Бобровский В. П. Тематизм как фактор музыкального мышления: очерки. В 2-х вып. / ред. коллегия Г. Л. Головинский, Ю. И. Паисов, Е. И. Чигарёва, Н. Г. Шахназарова. М. : Музыка, 1989. Вып. 1. 268 с.
4. Москаленко В. Г. До визначення поняття “музичне мислення”. *Українське музикознавство*. К. : НМАУ, 1998. Вип. 28 (Музична україністика в контексті світової культури). С. 48 – 53.
5. Ручьевская Е. А. Функции музыкальной темы : монография. М.–Л. : Музыка, 1977. 160 с.
6. Ярмо М. І. Епістемологія світу музики: методологічні рефлексії та алгоритми постмодерної музикознавчої свідомості. В 2-х томах : монографія. Том 1: Архітектоніка світу музики. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. 632 с.

**Research
Europe.org**